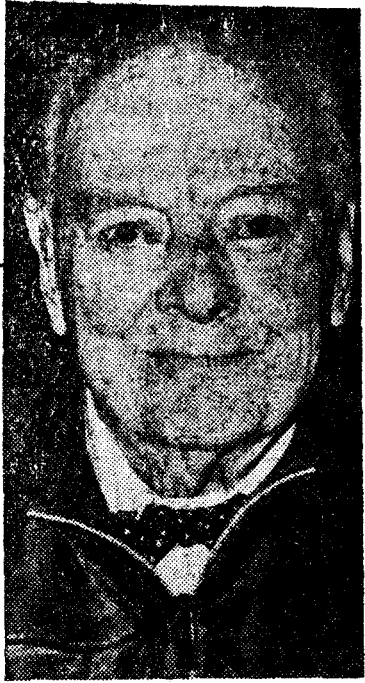

Umrl je Winston Churchill

njegovo življenje povezano z najusodnejšimi svetovnimi dogodki zadnjih desetletij. Najpomembnejši vloga je odigral v drugi svetovni vojni, ko se je odločno postavil po robu nacistični ekspanziji in postal simbol brezkompromisnega boja angleškega naroda proti agresiji. Zaslovel pa je tudi kot plodovit pisatelj in je leta 1953 prejel Nobelovo nagrado.

Predsednik SFRJ Josip Broz Tito je ob smrti Winstona Churchilla poslal angleški kraljici sožalno brzojavko, hkrati je dal britanski radijski postaji BBC posebno izjavo o tem velikem možu. Med drugim je dejal, da je redkokdaj zapustil v vsem svetu vtis tako močne in velike osebnosti kot Winstona Churchilla. V imenu Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije je poslal tovariš Aleksander Ranković sožalno brzojavko britanskim vojnim veterantom, v kateri je rečeno med drugim: »Borci narodnoosvobodilne vojnne se bodo zmeraj spominjali tega velikega veterana, ki je v drugi svetovni vojni, v odločilnih trenutkih zgodovine človeštva, s svojo državniško hrabrostjo in daljnovidnostjo izrekel priznanje jugoslovanskim narodom v njihovem nesebičnem boju proti fašističnim okupatorjem, njihovem prispevku k zavezniški stvari in skupni zmagi.«

V nedeljo, 24. januarja, dopoldne, je umrl v 91. letu starosti bivši britanski premier Winston Churchill. Novici o smrti tega velikega državnika je priskrhnila vsa svetovna javnost, saj je bil pokojnik zgodovinska osebnost v pravem pomenu besede in je bilo

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERSIČ
ODGOVORNI UREDNIK
CRATOMIR SINKOVEC

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Leto III
Štev. 4
26. I. 1965

Besede in dejanja

Bele številke na rdečem...

V drugi polovici februarja bodo v Srbiji začeli z novo registracijo avtomobilov, ki so družbena last. Registracijo bodo izvedli tako, da bodo stare registrske tablice zamenjali z novimi. Le-te bodo imele bele številke na rdečem podlagi. Na te tablice bodo vozila, ki so družbena last, označena v smislu zveznih predpisov in se bodo tako razlikovala od privatnih avtomobilov.

»Politika«, 17. 1. 1965

S čim bomo gradili?

Seveda so betonsko železo, les, steklo in cement samo glavni gradbeni materiali, ki jih bo v sezoni 1965 zelo primanjkovalo. Razen teh materialov bodo precej kritični še nekateri, kot na primer fina mivka, pluta (uvoz) in tudi nekateri opetni izdelki.

»Delo«, 19. 1. 1965

Kdo so štipendisti?

Za štipendiranje dijakov in študentov se pri nas izdaja letno sedem milijard dinarjev... V letu 1961-62 je bilo skupno 75.930 štipendistov in od tega 27.472 študentov ter 48.458 dijakov srednjih šol... Toda pri tem gre za to, da je večina študentov štipendistov iz družin uslužbencev in da je na univerzah zelo malo delavskih otrok. Tako je na primer na beograjski univerzi vsega le 10 do 12 odstotkov študentov iz delavskih družin, a iz družin uslužbencev jih je 42,2 odstotka.

»Politika«, 17. 1. 1965

Oh, te ceste!

Cas je, da proučimo, ali nekatere najbolj pereče cestne probleme še lahko odlašamo, da jih rešujemo postopoma, perspektivno ali da s pravnim razumevanjem prislusnemu cestnim, prometnim in turističnim strokovnjakom, ki leto za letom načrtujejo, planirajo, zagovarjajo in prosijo, naj bi to vprašanje reševali radikalneje, bolj temeljito, ker modernizacija cestne mreže ne sledi porastu prometa, temveč zastaja in ker postaja to vprašanje vsak dan bolj pereče, in je v nekaterih dneh in urah že kar kritično.

»Delo«, 19. 1. 1965

Milijarde za reprezentanco

Kot kažejo podatki službe družbenega knjigovodstva, se pri nas porabi letno za reprezentanco in reklamo več deset milijard dinarjev. Vsekakor je ta vsota nesorazmerno visoka in izpričuje pomankanje mere in smisla za gospodarjenje tistih, ki upravljajo ta sredstva. Vse to opozarja na potrebo, da se v to področje odločno uvede red in da se prepreči razsipanje.

»Politika«, 17. 1. 1965

Kako je s plani?

Ugotovili smo, da se v kolektivnih proizvodnih planih sprejemajo na sejah delavskih svetov, a tako sprejete popravljajo posamezniki. V nekaterih kolektivih pa o prejemkih delavcev in uslužbencev še vedno odločajo sekretarji in nekateri drugi vodilni ljudje v podjetju.

»Vjesnik u srijedu«, 20. 1. 1965

Ali se izplača?

Kako težak problem je za delovne organizacije, je delno razvidno tudi iz podatkov, da se samo v Srbiji nad 289 tisoč delavcev dnevno vozi tudi po dvajset in še več kilometrov od doma do svojega delovnega mesta... Dogažaja se tudi, da znašajo stroški prevoza z avtobusom za enega delavca okoli 28.000 tisoč dinarjev mesečno, kar je včasih več, kot pa znaša njegov mesečni osebni dohodek. Tak primer so po podatkih Republiškega sveta sindikatov Srbije ugotovili na Kosovem in Metohiji.

»Politika«, 16. 1. 1965

Po 15 letih še vedno nepopolno

V gradivu za današnji sestanek je receno, da obratuje Jgnoturbina že 15 let, pa še ni do kraja zgrajena. Podjetje še nima napravnega preizkušnje turbin, marveč jih preizkuša šele po vgraditvi v ladje. Ljaverna ni dograjena in tovarna zadeva na težave pri preskrbi z visoko kvalitativnim livom. Kooperanti pa niso usposobljeni, da bi dajali takšno kakovost, ki bi jamčila za solidne končne izdelke.

»Delo«, 17. 1. 1965

Ali je to prav?

Kam gre narodni dohodek? Določeni podatki kažejo, da gre njegovo levijo delež v administraciji. V okraju Osijek gre od 140 milijard narodnega dohodka polnih deset milijard za administracijo v občinah, okraju in bankah! In zaposleni v teh službah še komaj dvajset odstotkov od kupnega števila zaposlenih.

»Vjesnik u srijedu«, 20. 1. 1965

Učinkovita kontrola

Tržni inspektorji so lani kontrolirali cene v 2262 različnih organizacijah in ugotovili, da jih je 784 (ali 35%) kršilo predpise o cenah. Te organizacije so tržni inspektorji prijavili pristojnim organom in jim odvzeli nedopustno pridobivno razliko v ceni v skupnem znesku nad pol milijarde dinarjev. Največ kršitev predpisov so ugotovili pri kmetijskih zadrukah.

»Delo«, 21. 1. 1965

Na kopalnice so pozabili

Ameriški gostje, ki so za nas najrentabilnejši, obvezno zahtevajo apartmaje s kopalnicami. Na žalost imamo v Svetem Stefanu pri 116 apartmajih samo 12 kopalnic. Nastas Popović, direktor hotela Sveti Stefan. — Ekonomska politika 14. XI. 1964.

Priprave na skupščino ZZB NOV Jugoslavije

Pod predsedstvom Aleksandra Rankovića je bila 20. januarja v Beogradu seja predsedstva zveznega odbora Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije. Na njej so obravnavali dejavnost zveznega odbora v minulem in sprejeli program dela za letošnje leto.

Predsedstvo je razpravljalo tudi o dejavnosti organizacij borcev in njihovih članov v pripravah na bližnje volitve v občinske, republiške in zvezno skupščino. V razpravi o tej točki dnevnega reda so poudarili, da od vseh organizacij borcev in njihovih članov pričakujemo, da se bodo kar najbolj aktivno vključili v predvolilno politično dejavnost.

Negovanje tradicij narodnoosvobodilnega boja in vzgojni pomen dosežkov naše revolucije, je bilo poudarjeno na seji, sta slej ko prej na prvem mestu stalne dejavnosti organizacij naših borcev.

V razpravi o letošnjem programu dela so poudarili, da bo dejavnost zveznega odbora na notranjem forišču obeležena predvsem z živahnimi pripravami na skupščino Zveze združenj borcev, ki bo zadnje dni septembra v Sarajevu. Skupščina bo sklicana v znamenju 20-letnice zmage nad fašizmom.

Zvezni odbor bo razen tega sprožil tudi več konkretnih akcij za proučevanje in ureditev nekaterih vprašanj s področja socialne in zdravstvene zaštite borcev in vojaških vojnih invalidov. Njegova pomembna dejavnost bo posvečena tudi novim sistematičnim naporom za negovanje tradicij NOB in vzgoji mladih rodov v duhu dosežkov naše revolucije.

Komisija zveznega odbora za socialna vprašanja bo glavno pozornost posvetila proučevanju materialnega položaja borcev izven delovnega razmerja, ki žive na vasi, ter družinam padlih in umrlih udeležencev NOB, da bi storila ustrezne ukrepe. Hkrati se bo lotila akcij, ki naj prispevajo, da se zaščita vojaških vojnih invalidov zboljša. Posebno važna naloga te komisije je izpolnjevanje sklepov IV. plenuma zveznega odbora za zgraditev stanovanj.

V razpravi o živahni mednarodni dejavnosti zveznega odbora v lanskem letu je predsedstvo ugotovilo, da so v okoliščinah čedalje večjega uveljavljanja politike miroljubne koeksistence dane nove možnosti za uspešnejše delovanje Zveze združenj borcev v mednarodnih organizacijah borcev in za plodno sodelovanje v nacionalnih združenjih borcev. V tem smislu bo tudi usmerilo svoje napore.

Razen prizadevanj na splošnem mednarodnem torišču — v boju za mir in enakopravno sodelovanje med narodi kakor tudi za enotnost borcev vsega sveta — bo zvezni odbor v svoji dejavnosti imel pred očmi tudi nekatere specifične interese naše dežele. To se nanaša predvsem na njegovo nadaljnje prizadevanje, da se do kraja pojasnijo vprašanja jugoslovanske zahteve po odškodnini žrtvam nacizma in na to, da se prepove delo in razpuste teroristične emigrantske organizacije jugoslovanskih kvistlingov na ozemlju ZR Nemčije.

Zveza združenj borcev se bo letos posebej zavzela za to, da bo aktivizirala mednarodne organizacije borcev in njihova nacionalna združenja Evrope, Azije, Afrike in Amerike za spremembo sklepa vlade ZR Nemčije, da bo v začetku maja ustavila preganjanje nacističnih vojnih zločincev.

Od leve proti desni: Tone Rader-Jasko, Andrej Cetinski-Lev (komandant brigade), Komel Franta (komisar brigade), Stane Lavrič (kulturnik v brigadi), Adolf Jevnik-Lvov in Ivo Skrivnik (obveščevalce brigade). Slikano na Golavabuki pri Slovenjem Gradcu pri kmetu Fridigarju aprila 1944

Pripovedujejo borci Zidanškove brigade

Letos 8. januarja je minilo 21 let, ko so v partizanski vasi na Primožu na

Pohorju ustanovili partizansko brigado, imenovano po narodnem heroju Milošu

Zidanšku. Brigada si je pozneje pridobila veliko borbenih zaslug in je postala

XI. SNOUB. Poleg tega je bila na velikem zborovanju na Ostrožnem pri Celju

z ukazom vrhovnega komandanta oboroženih sil Jugoslavije Josipa Broza Tita

odlikovana z redom zasluge za narod prve stopnje.

Ob tej priložnosti sem obiskal nekatere preživle borce te znane partizanske brigade. Tako sem se pogovarjal z Alojzom Vindišem-Dundo, poznejšim namestnikom politkomisarja brigade, Hildo Vojnovičev-Dunjo, bivšo sekretarico SKOJ v brigadi in z Vilijem Mlakarjem-Boltežarjem, ki je bil ob ustanovitvi brigade najmlajši borec. Skupaj smo kramljali o naporih, ki jih je prenašala brigada Miloša Zidanška. Vmes pa je tudi ta ali oni povedal svoja osebna doživetja v brigadi.

Prežet s ponosom, da je partizanil v Zidanškovi brigadi, je Alojz Vindiš-Dunda pripovedoval: »Zelo rad se spominjam, kako nam je bivši komandant pohorskega odreda in poznejši namestnik komandanta brigade Drago Poglajen (spomladi 1944 je bil hudo ranjen in ujet ter je pozneje podlegel mučenju v Mariboru) pri Primožu na Pohorju 8. januarja 1944 prebral povelje četrte operativne cone o ustanovitvi brigade Miloša Zidanška. Ta dan mi je ostal v posebnem spominu. Prav gotovo se ga radi spominjajo tudi nekateri prebivalci Primoža in njegove okolice, ki so bili takrat navzoči. Še danes vidim znane obraze borcev in tamkajšnjih prebivalcev. Kako smo si stiskali roke in se objemali. Navdušenje je bilo takrat nepopisno.

Ob ustanovitvi je brigada Miloša Zidanška premogla 250, pozneje pa že 900 borcev. Bili smo izredna udarna sila na Stajer-

skem, saj je naša brigada samo od aprila do junija 1944 uničila 134 in uvela 41 sovražnikovih vojakov, zaplenila 7 mitraljezov, 52 pušk, 17 pištol, 4 brzostrelke ter nič koliko streliva.

Partizansko brigado Miloša Zidanška so v pretežni večini sestavljali mladinci med 17. in 25. letom. Poleg številnih Stajercev so bili v brigadi še borci zamejske Koroške t. j. koroški bataljon. Več borcev je prišlo tudi iz Slan-drove brigade. Poleg tega je bilo v brigadi še veliko borcev raznih narodnosti. Spričo tako različne sestava borcev in pa glede na to, da smo imeli pred seboj enoten cilj, smo med seboj zelo uspešno razvijali bratstvo in edinstvo.

Nekateri so bili tesno povezani z borci Pohorskega bataljona. Zato tudi lahko razumemo, kako jim je bilo hudo, ko so zvedeli, da je padel ves Pohorski bataljon, razen tistih seveda, ki takrat niso bili v bataljonu. Ko pa je bil pozneje ustanovljen pohorski odred nato pa brigada, so Pohorci dobili veliko poguma in so z velikim zaupanjem podpirali našo brigado in druge partizanske enote, ki so delovale na tem področju. Med Pohorci je namreč tiela misel, da tisto, kar so začeli borci Pohorskega bataljona, nadaljujejo borci Zidanškove brigade skupaj z borci ostalih partizanskih enot.

Borci Pohorske brigade niso pozabili na ljudi, zlasti ne na kmete, ki so jih hranili in jim dajali zavetišča. Po osvoboditvi so

jih že večkrat obiskali. Med borci Zidanškove, t. j. Pohorske brigade in pa med prebivalci, kjer se je ta brigada bojevala, je še danes velika medsebojna navezanost.

»Dostaj smo že večkrat praznovali ustanovitev Zidanškove brigade. Zelo uspele proslave so bile v Zrečah, Misljnu, Ribnici na Pohorju, Vuhredu, Slovenjem Gradcu, Zagorju in Trebnjah in še v nekaterih drugih krajih. Ob 20-letnici vstaje slovenskega naroda smo skupaj z okrog 120 mladinci bivšega murskosoboškega in celjskega okraja izvedli pohod po poteh brigade Miloša Zidanška. Mladinci so si šteli v posebno čast, da jih je vodil priljubljeni komandant brigade (od aprila 1944 do osvoboditve) in narodni heroj Andrej Cetinski-Lev.

Ne morem mimo tega, da ne bi ob koncu tega razgovora povedal kaj še o naših tabornikih, ki nosijo ime po naši brigadi. To je 250 zelo prizadevanih mladincev in mladink. Nanje smo ponosni vsi borci Zidanškove brigade. Svoje čete so imenovali po imenih nekaterih zelo znanih padlih borcev. Tako imajo četo Jožeta Meniharjaka, Toneta Okrogarja-Nestla, Borisa Vinterja, Milke Kerin itd.

Hilda Vojnovič-Dunja, ki se je trenutno mudila v Mariboru (stalno je v Beogradu zraven svojega moža Aleksandra Vojnoviča-Vojjina; generalnega majorja in narodnega heroja, s katerim je bila skupaj v Zidanškovi brigadi) pa je povedala:

»SKOJ, to je bila udarna sila v Zidanškovi brigadi. Njegovi člani so bili predvsem preprosti fantje, največ je bilo kmečkih sinov, nekaj pa tudi študentov. Eni in drugi so bili v glavnem stari od 17 let naprej.

Vsak dan smo imeli politične ure in bralne krožke. Dalj časa smo izdajali tudi brigadni časopis v obliki brošure. V njem smo med drugim objavili tudi sestavek, kako so člani SKOJ uspešno napadli železniško postajo v Vuhredu. Zelo so nam pomagali namestniki političnih komisarijev in drugi. V brigadi je bilo najmanj 12 bork, med njimi 3 Rusinje, ki so se rešile nemškega ujetništva in prišle v brigado z borci koroškega bataljona.

Vili Mlakar-Boltežar, ki je prišel v Zidanškovo brigado skupaj z borci Koroškega bataljona, se med drugim najbolj spominja dveh dogodkov.

»Med prvimi je ta,« je nadaljeval Vili Mlakar, »kako je bil pokojni narodni heroj Tone Okrogar-Nestl januarja 1944 pri Vaukanu nad Misljnami že petič hudo ranjen skozi čeljusti. Mislili smo, da bo podlegel, pa ni. Okrogarja sem imel zelo rad. Bil je neverjeten tovariš. Nanj sem bil zelo navezan. Bil je tudi moj komandir čete na Koroškem.«

O drugem dogodku govori Vili Mlakar, kako je bila Ivanka Harle, borka od 1942, marca 1944 na Skomarjih smrtno zadeta v prvi. In ko je izdihnila, je poslednji dejala: »Moja Lučka«. To je bila njena hči, ki je bila stara takrat, ko je šla njena mama v partizane, le nekaj mesecev.

»Ivanke Harle je bilo škoda. Bila je kot moja mati. Bila pa je tudi izredno pogumna. Marsikateri borec v brigadi se je zgledoval po njej.«

Z borci Zidanškove brigade se je prijetno pogovarjati, ne zaradi tega, ker jih precej osebno poznam, ampak zato, ker so ostali v večini primerov skromni in se zelo radi spominjajo ljudi, ki so jih podpirali med vojno.

D. Miklavc

Dogodki tedna

Sedanji energetski položaj v Sloveniji terja hitre ukrepe za izboljšanje preskrbe z električno energijo in spremembe v strukturni udeležbi posameznih virov — so ugotovili na seji gospodarskega zbora republiške skupščine ko so razpravljali o vprašanju energetike. Ugotovljeno je, da se bo od 1962 do 1965 povečala v Sloveniji industrijska proizvodnja za okoli 40 %, vse energetske panoge pa bodo proizvodnjo povečale samo za 8 %.

Na letnem občnem zboru Počitniške zveze Slovenije so ugotovili, da je pomanjkljiva gmotna osnova organizacije resen problem, ki ga bo treba čimprej rešiti, če bomo hoteli zagotoviti oddih in rekreacijo mladim ljudem.

Japonski cesar Hirohito je povabil francoskega predsednika de Gaulleja, naj letos obišče Japonsko. Datum de Gaullovega obiska še ni znan.

Mednarodni komite Osviecima je v posebni resoluciji, sprejeti na zasedanju v Pragi, pozval vse države protihitlerjevske koalicije, naj za vsako ceno onemogočijo rehabilitacijo nacističnih vojniš zločincev, ki jo ima namen izvršiti zahodnonemška vlada.

Po predhodnih podatkih Narodne banke so znašali lani dohodki od inozemskega turizma 90,5 milijona dolarjev, to je za 32 % več kot predlanskim.

Dvodnevna simpozija o aktualnih problemih politične znanosti, ki je bil v Ljubljani, se je udeležil tudi predsednik zvezne skupščine Edvard Kardelj; govoril je o problemih družbene kritike pri nas.

Predsednik SFRJ Josip Broz-Tito, predsednik ZAR Naser in premier Cejlona Bandaranaike so apelirali na predsednika Indonezije dr. Sukarna, naj še enkrat prouči svoj sklep o umiku Indonezije iz OZN. Trije državniki izražajo v tej poslanici razumevanje spritno nezadovoljstva Indonezije v OZN. Opozarjajo pa, da bi z dokončnim izstopom Indonezije iz OZN bil boj proti kolonializmu in neokolonializmu ogrožen. Vsi trije državniki so hkrati apelirali na dežele, ki so sodelovale na kairski konferenci, naj podpro ta apel Indoneziji.

Predsednik prezidija vrhovnega sovjeta ZSSR je odlikoval z visokimi sovjetskimi odlikovanji državljana DR Nemčije Maxa in Anno Klausen ter Jugoslovana Branka Vukelića za njihovo uspešno delovanje, ko so bili člani obveščevalne organizacije pred in med domovinsko vojno.

Zasedanje skupščine republiške skupnosti socialnega zavarovanja je sprejelo prve akte s področja pokojninskega zavarovanja, za katera jim daje polnomočja novi pokojninski zakon. Sprejeti predpis vsebuje sklep o najvišjem znesku pokojninske osnove, od katere je mogoče odmeriti pokojnino po temeljnem zakonu o pokojninskem zavarovanju. Najvišja mejna pokojninska osnova je 180.000, od tega izračunana polna pokojnina pa 153.000 din. Skupščina je tudi odobrila, da se izplača upokojencem po 12.000 din akontacije na račun bodoče prevedbe pokojnine.

Vojaški proračun ZDA bo v letošnjem letu manjši za 2 milijardi dolarjev — vsaj tako predlaga Johnson. V poslanici, ki jo je Johnson s tem v zvezi poslal kongresu, je tudi navedel, da bodo dogradili balistično raketo »Poseidon«, ki je dvakrat močnejša od rakete »Polaris«, ZDA pa pripravljajo tudi transportno letalo za 750 ljudi. Hkrati je Johnson napovedal, da bodo ZDA začele izdelovati novo vrsto jedrskega orožja.

Ljudska skupščina ZAR je soglasno sprejela kandidaturu predsednika Naserja za naslednje predsedniško obdobje šestih let.

V vseh glavnih rodovih kitajske vojske so podaljšali vojaški rok za leto dni. Vojaški rok v kitajskih oboroženih silah bo trajal štiri leta, v posebnih rodovih in enotah javne varnosti pet let, za letalske sile pet in v mornarici šest let.

Svečano so v Washingtonu ustoličili predsednika Johnsona, ki je bil 3. novembra lani izvoljen za 36. predsednika Združenih držav Amerike. Ob tej priložnosti je predsednik Tito poslal Johnsonu čestitko v svojem in v imenu jugoslovanskih narodov.

Državni sekretar za narodno obrambo general armije Ivan Gošnjak je na skupni seji za družbeno varnost in narodno obrambo ter za proračun zveznega zbora obrazložil predlog proračuna za narodno obrambo za letošnje leto. Predvidevajo sredstva v znesku 381 milijard 750 milijonov dinarjev. Izdatki narodne obrambe bremene po tem predlogu narodni dohodek v letošnjem letu s 6,45 odstotka.

Pred vhomom v skupščino je atentator streljal na Hassanalija Mahsaura, iranskega premiera, in ga hudo ranil. Atentatorja so takoj prijeli.

Sovjetska vlada je pozvala vlado ZDA, naj se vzdrži vmešavanja v notranje zadeve Laosa in naj dosledno spoštuje ženevske sporazume ter preneha s preletavanjem in bombardiranjem laoskega ozemlja.

KP Kitajske je obnovila javno kampanjo glede na probleme mednarodnega komunističnega gibanja — pekinški list je znova objavil članke, ki vsebujejo napade na novo sovjetsko vodstvo, ki povzema negativna stališča nasproti politiki KP Kitajske.

Razgovore med de Gaulleom in Erhardom, nemškim kanclerjem, ki je pred dnevi obiskal Francijo, ocenjujejo komentatorji predvsem kot namen, da skušata oba državnika v prihodnje oživiti idejo o politični enotnosti Evrope in poiskati rešitev za nemški problem.

Po večletni prekinitvi diplomatskih stikov med Indonezijo in Nizozemsko je prvi nizozemski veleposlanik prišel v Djakarta. Indonezija je pretrgala diplomatske stike z Nizozemsko leta 1959 zaradi spora okrog Zahodnega Iriana.

Indonezijski veleposlanik je izročil generalnemu sekretarju OZN U Tantu pismo, v katerem Indonezija obvešča svetovno javnost o svojem izstopu.

V Atenah so neugodno sprejeli izjavo sovjetskega zunanjega ministra Gromika o tem, naj bi imel Ciper federativno ureditev. V Turčiji pa so to izjavo ugodno ocenili.

Predstavnik ameriškega zunanjega ministrstva je potrdil, da so ZDA pripravljene razpravljati s Francijo, Anglijo in Zah. Nemčijo o vprašanju združitve Nemčije, kolikor bi vlade teh dežel to želele.

Britanski premier Harold Wilson je imenoval Michaela Stewarta za novega ministra za zunanje zadeve — prejšnji zunanji minister je odstopil, ker ni bil izvoljen na dopolnilnih volitvah v nekem londonskem predmestju.

DOPISNIKI NAM POROČAJO • DOPISNIKI NAM POROČAJO

• RUSE:

Na redni letni konferenci so člani ZROP iz Ruš obravnavali najvažnejša vprašanja in probleme s svojega delovnega območja. Nekoliko večji poudarek so pridali strokovnemu usposabljanju članstva v okviru individualnega študija.

Na konferenci so ugotovili, da je organizacija pretežno izpolnila svoji delovni program preteklega leta. Precej kritično so preraševali udeležbo na predavanjih, ki jih obiskujejo vedno isti člani. Predlagali so ostrejšo ukrepe proti nediscipliniranim članom.

Ko so člani potegnili črto pod svojimi delovnimi uspehi, so ugotovili, da so dosegli večje uspehe pri organiziranju mladine v strelsko družino »I. pohorski bataljona«, udeležbo orientacijskega patrolnega tekmovanja v občini, kjer je njihova ekipa zasedla prvo mesto, in drugih priložnostih.

Za bodočo proslavo dneva JLA so zadaljši nekatere člane-borce NOV, da bodo po solah pripovedovali spominke iz narodnoosvobodilne vojne. V okviru praznovanja bodo priredili tudi razna športna srečanja in tekmovanja: streljanje z lokalniško puško, šahovsko tekmovanje, tekmovanje v kegljanju in druga.

Kot vsako leto so tudi letos obiskali naše graničarje na Kozjaku in jih obdarili. V preteklih letih so čuvarjem meja podarili garniture šaha, radio sprejemnike, knjige, predlansko leto pa so jih obdarili s televizorjem. Na ta način so graničarjem na karavli pri Ropiju in na Duhu delno omogočili kulturno, zabavno in športno izživljanje.

Ruška organizacija se pripravlja na udeležbo pri proslavi krajevnega praznika Ruš, 8. januarja. Na kraju poslednje borbe Pohorskega bataljona pri Treh žeblih bodo položili vence.

• SKOFJA LOKA:

Na nedavni letni skupščini ZROP občine Skofja Loka so v razpravi ugotovili, da je njihovo združenje pridobilo že mnogo delovnih izkušenj ter da se uspešno uveljavlja družbeno-politična organizacija. Rezervni starešinski kader mora biti izučen, izurjen in pripravljen na

vsako vojno presenečenje, tako na partizansko kot na atomsko. Vojna izkušnja iz NOB je zanj velike vrednosti, še večjo pa ima, če jo znamo pravilno posredovati mlajši generaciji.

Na skupščini so ugotovili, da je članstvo delovalo tudi izven svojega strokovnega programa. Med drugim so se udeležili proslave pri odkritju spomenika padlim talcem v Zireh, prisostvovali odkritju spomenika padlim talcem v Železnikih in se udeležili taborjenja mladinskega oddela predvojaške vzgoje.

Ob koncu je skupščina sprejela razpis tekmovanja med osnovnimi organizacijami ZROP v počastitev dneva JLA. Na ta način želi predsedstvo ZROP še uspešneje reševati svoje naloge.

M. Zadnik

• RAVNE:

Redne letne konference ZB na Ravnah se je udeležilo 180 članov ZB. Menili so, da bi bilo delo v preteklem obdobju še bolj uspešno, ko bi bili bolj prizadevni vsi izvoljeni odborniki.

Na konferenci so predlagali, naj bi občinska skupščina oprostila borem komunalni prispevek. Na ta način bi pospešili individualno gradnjo stanovanj.

Pri obravnavanju problemov višinskih kmetov so poudarili načine reševanja njihovega nevdržnega položaja. Kmetom bi mnogo pomagali z zmanjšanjem davkov in z ugodnostmi pri odkupu kmetijskih strojev. Občinska skupščina je že poslala predlog zveznim carinskim organom za znižanje ali oprostitev carine pri nakupu ročnih kmetijskih strojev.

F. S.

• MOJSTRANA:

V Mojstrani so pred nedavnim opravili dve letni konferenci: konferenco ZVVI in konferenco ZB NOV. Članstvo se je polnoštevilno udeležilo obeh konferenc.

Se največ časa so posvetili razpravi o raznih problemih borcev in aktivistov. Govorili so o posebni delovni dobi, standardu, novem pokojninskem zakonu, stanovanjih in o drugem. Ugotovili so, da se članstvo organizacije zelo aktivno udeležuje v vseh področjih javnega življenja v Mojstrani.

Idm.

• PORTOROŽ:

Člani KO ZB NOV Portorož so na svoji redni letni konferenci menili, da je še vedno premalo zanimanja za prenašanje tradicij NOV, predvsem v nižje razrede osnovne šole.

Enkrat na leto člani ZB in rezervni oficirji obiščejo učence in jim pripovedujejo o borbah. Upravitelj osnovne šole je dejal, da bi bilo zelo primerno povezati organizacijo ZB s šolo in po planu prirediti še več tovrstnih obiskov. Na konferenci so tudi sklenili obvestiti občinski komite ZK, naj pošlje izvoljenega delegata Frančka Mirčiča, predstavnika Pirana na 8. kongresu ZKJ, da jim bo pomagal pri proučevanju sklepov kongresa. Na konferenci so govorili tudi o doslej ne-rešenem vprašanju preteklih volitev v občinsko skupščino, pri katerih je bila nastopila močna frakcija proti članom ZB v Portorožu, sestavljeni iz mnogih občanov, ki niso doma iz Portoroža.

M. C.

• STARI TRG OB KOLPI:

Na redni letni konferenci KO ZBZ so poudarili, da je organizacija mnogo storila za svoje člane pri uveljavljanju dvojne delovne dobe, pri odobritvi priznavalnini itd. Organizacija je vse zadeve reševala v sodelovanju s krajevnim odborom ZVVI. Njun skupni plan za leto 1965 predvideva povečanje sredstev za dodeljevanje priznavalnini in drugih oblik pomoči. Na zdravljenje bodo poslali še več svojih članov. Zgradili bodo tudi sejno dvorano.

F. Z.

• DRAŠIČI:

Redni letni konferenci ZB Drašiči je dala obeležje prav značilnost življenja belokranjskega prebivalstva, ki je mnogo žrtvovalo za narodnoosvobodilno borbo, si zaslužilo ime »zibelka partizanstva«, a še danes životari v slabih življenjskih pogojih. Na letni konferenci so člani sklenili, da bodo po svojih močeh pomagali pri gradnji prosvetnega gasilskega doma, ob katerem bodo postavili tudi spominsko obeležje kot spomin na težke dni revolucije. Člani se niso strinjali z oddelitvijo občinske skupščine, ki bo zaradi poredke materialnega stanja odločila reševanje nekaterih priznavalnin. Menili so, naj bi se v republiškem merilu ustanovil fond za borbe, ki živijo v težkih pogojih.

KMETOVALCI IN REJCI PRAŠIČEVI!

Koteks Tabus LJUBLJANA

sporoča, da je v letošnji sezoni odkupna cena za svinjske kože znatno povečana, zato skrbno oderite vsakega prašiča in kožo oddajte najbližji zbiralnici KOTEKS-TOBUS ali kmetijski zadrugi.

Poleg povečane odkupne cene smo vam pripravili nagradna žrebanja z nad 3000 lepimi nagradami. Skrbno hranite potrdila za oddane svinjske kože, ki vam dajejo pravico do udeležbe pri nagradnem žrebanju.

ZREBANJE BO

• 20. februarja

Pogostili so starejše borce

Krajevna organizacija ZB NOV »Boris Kidrič« je pred nedavnim priredila v domu krajevne skupnosti zakusko, na katero je povabila starejše in osamljene borce. Povabljeni so se veselili, peli in plesali. Srečali so se stari borci, ki so navadno doma in nikamor ne zaidejo. Delegacija predsedstva organizacije je obiskala tudi svoje bolne člane.

M. J.

Kdo se me še spominja?

Leta 1944 sem bila v 3. koroskem bataljonu, katerega komandant je bil Viktor Dolinar z Dolenskega. Leta 1945 sem bila po potrebi službe premeščena h kurirjem na Obirsko. Tam je bil moj komandir Jože Cerjanec iz Metlike. Slišala sem, da sta zdaj oba v inozemstvu, zato ne vem, kdo bi lahko podal o meni izjavo, da sem bila resnično v NOV. Dokumente o tem nujno potrebujem.

Po navedenosti sem Poljakinja, zdaj poročena s Slovencem. Prosim vse tovaršice in tovarišice, ki se me spominjajo, naj mi pošljejo svoje naslove.

Rozika Brumen, Frankolovska 4/III — Maribor

Ob tabornem ognju

Rad bi še nekaj let delal...

Odkar izhaja naš priljubljeni list »TV 15«, ga vedno teško pričakujem. Ko pridem iz službe, vedno vprašam, če je prišel, in tedaj ima prednost pred kosilom. Najprej si ogledam zadnjo stran, nato predzadnjo in dalje vse do tistih vrstic, ki me povrnejo 20 let nazaj v slavne čase naše revolucije, v mogočne gorganske gozdove, Kočevski Rog in Belo krajino. Kolikokrat se spominjam vpludnih in postreljivih belokranjskih deklet in žena tam nekje pri Suhorju, kjer sem v pozni jeseni 1943 ležal kot 14-letni di tek, partizanski ranjenec. Bili smo v neki kmečki hiši in tja so am dekleta in žene prinašale priboljške: meso, vino, kolače, do nač kruh. Spominjam se mamice, ki me je vprašala, če sem hudo ranjen, pa sem ji odgovoril, da je bilo še huje, ko so mi Italijani ustrelili mater. Naslednjega dne so nas odpeljali v bolnišnico v Žumberku, kjer sem ležal 2 meseca. Nato sem se vrnil v brigado pri Novem mestu. Prišel sem v četo med borce in se spet počutil kot doma. Kmalu sem si nabral novih moči, dobil sem pismeno pohvalo od štaba, sprejeli so me v SKOJ, mi dali mitraljez.

Tiste dni me je namestnik četnega komandirja poslal v desetino, ki ji je poveljeval desetar Lojze. Obrnil sem se v smer, ki mi jo je pokazal namestnik in zagledal skupino naših borcev.

»od mogočno hrastovo krošnjo so kurili ogenj in peli pesem

»Tam v gozdu ob tabornem ognju...«
Kolikokrat v teh letih po vojni se spominim te pesmi. Kako lepo je valovala čez gozdove in nekje zamrla. Spominim se vseh grobov, ki so ostali po temnih gozdovih, vseh tovarišev, ki sem jih poznal.

Taborni ogenj! Kako lepo je bilo pri njem, kako lepo je bilo ob njem peti pesmi revolucije. Kje daleč je zdaj že vse to? Tudi jaz sem zagledal taborni ogenj, pa ne na robu gozda, kot takrat, ampak v našem listu »TV 15«. V njem sem našel zapisano tisto, kar tudi mene muči in kar me je prizadelo. Tam piše neki tovariš MP o tovarišu, ki so ga Nemci ujeli, ustrelili, pa se je rešil in ozdravel. Zda se bori s težkočami, upokojili so ga, čeprav bi lahko še delal.

Tudi jaz imam podobne težave. Zaposlen sem v tukajšnji tovarni kot delavec. Ze trinajst let болоham na žetodcu, zbolel sem tudi na hrbenici. Razen tega imam tudi kronični bronhitis. Zaradi vsega tega težko opravljam sedanje delo. Zato mi je zdravnik napisal, za kakšno delo sem sposoben, svoje priporočilo je dala tudi občina, toda vse to je v podjetju naletelo na gluha ušesa. Pač čakajo, kdaj me bodo invalidsko upokojili. Jaz pa tega ne želim, mlad sem še in rad bi še nekaj let delal. Podjetje bi lahko rešilo to vprašanje, ker so taka delovna mesta, ki bi bila primerna zame. Bojim se, da nas imajo za izrabljene stroje, ki jih je treba odstraniti, jaz pa sem še poln idej in bi lahko še nekaj let korakal skupaj z drugimi.

Milan Kozlevčar, Lovrenc na Pohorju 77

»ETO«

VAM PRIPOROČAMO PRI PRIPRAVI BREZMESNIH ALI MESNIH JUH. V »ETO« JUHO VKUHAJTE SVETLO PREPRAŽENI ZDROB.

»ETO«

VAM PRIPOROČAMO PRI PRIPRAVI FIZOLA, KAKOR TUDI PRI PRIPRAVI PRIKUH.

»ETO«

VAM PRIPOROČAMO ZA RAZNE OMAKE.

PROIZVOD:

KOLINSKA • LJUBLJANA

Ali bomo dobili proteze iz plastične snovi?

»Ted pismi, ki jih prejema naše uredništvo, je bilo tudi nekaj takih, v katerih so se vojaški vojni invalidi, naročniki »TV-15« pritoževali, da morajo tudi po več mesecev čakati na naročene in umerjene proteze, predvsem pa na ortopedične čevlje. Da bi zvedeli, kako je s to zadevo, smo se obrnili na proizvodno tehnični sektor Zavoda za rehabilitacijo invalidov, prejšnje podjetje »Soča« v Ljubljani in se nekoliko podrobneje pogovorili o vprašanih, ki zanimajo v prvi vrsti invalide, pa tudi mnogi drugi bodo to radi prebrali. Na vprašanja je v glavnem odgovarjal tehnični vodja sektorja Vite Grojzdek, poskuse v izdelavo nadkolenjskih protez iz plastične snovi pa je pojasnil vodja tehničnega sprejemnega oddelka Ciril Jesenovec. In kaj sta povedala v odgovorih na zastavljena vprašanja?

Ali so že opazni uspehi združitve Soče z Zavodom za rehabilitacijo?

Predvsem je treba ugotoviti, da »Soča«, dokler je bila še samostojno podjetje, ni nihče od prizadetih, od Zavoda za socialno varstvo, pa do invalidskega varstva, nudil tiste pomoči, ki jo je podjetje potrebovalo, da bi ostalo samo pri proizvodnji ortopedskih pripomočkov. Zato so se morali ukvarjati z izdelavo drugih proizvodov. A čeravno so bili uspehi pri izdelavi ortopedskih pripomočkov res precejšnji, je bila proizvodnja le-teh bolj podrejena drugi in je zato prišlo do precejšnjih zastojev in invalidi so pač morali čakati na proteze in druge ortopedске pripomočke.

Z združitvijo smo v prvi vrsti dosegli neposredno povezanost medicinske rehabilitacije z ortopedsko službo. Prej je Zavod za rehabilitacijo invalidov samo nadzoroval proizvodnjo — sedanje sodelovanje pa predstavlja vsestransko in močno kontrolo izdel-

lave v vseh fazah, zato se to že odraža pri izboljšanju kvalitete naših proizvodov. Vseh pomankljivosti pa še nismo uspeli odpraviti. Če pa bomo hoteli doseči tako izdelavo protez in drugih ortopedskih izdelkov, proti katerim ne bo pritožb, bo treba doseči v prvi vrsti tesnejše sodelovanje med invalidi in nami. Če nam uspe to, da bo invalid ves čas izdelave proteze (to bi trajalo kakih 14 dni) vedno na voljo za pomenjanje in preizkušanje, potem prav gotovo ne bo več tolikih in takih pritožb, kot jih večkrat slišimo in ki so v veliki večini primerov tudi upravičene.

Kako je pa z roki dobave? V zaostanku ste menda predvsem z ortopedskimi čevlji?

Res je, da smo pred časom imeli precejšnje zaostanke tako v izdelavi ortopedskih čevljev, pa tudi protez, toda sedaj nam je uspelo to že močno izboljšati in smo z ortopedskimi čevlji v glavnem že na tekočem. Tudi teh sporov je mnogo manj kot jih je bilo prejšnje čase. Skušamo pač invalide vsestransko zadovoljiti, toda kljub temu pride tu pa tam do nesoglasij. In prav zaradi izboljšane kontrole izdelave ortopedskih pripomočkov so taki spori res že zelo redki.

Kako pa je z izdelavo nadkolenjskih protez iz plastične snovi?

Že pred leti so v Soči izdelali nekaj protez za roke iz plastične snovi. Tudi izdelavo podkolenjskih protez iz te snovi so že preizkusili in ker so poizkusi uspeli, smo se lotili še poizkusov izdelave nadkolenjske proteze iz plastične snovi. Izdelali smo že tri take proteze in znano nam je, da so invalidi z njimi zadovoljni. Vse te poizkuse smo delali na povsem primitivnem način, brez strojnih pripomočkov.

S temi poizkusi bi zelo radi nadaljevali, ker smo prepričani, da bi invalidom proteze iz plastične snovi lahko mnogo bolj prilagodili na njihove krne kot je to mogoče s prilagoditvijo lesene proteze. Na žalost pa ne moremo dobiti plastične snovi, ki bi jo bilo treba uvoziti. Seveda bi s snovjo morali dobiti tudi najnujnejše strojne naprave za njeno obdelavo.

Vprašali smo tudi direktorja Zavoda za rehabilitacijo invalidov Mira Vesela, zakaj niso bila zagotovljena devizna sredstva v ta namen. Pojasnil nam je, da je bilo za ortopedijo po lanskem planu predvidenih 40 milijonov deviznih dinarjev za uvoz več vrst materiala, potrebnega za izdelavo protez in drugih ortopedskih pripomočkov. Toda kljub večkratnim urgencam niso dobili niti dinarja in zato pač niso mogli uvoziti iz tujine potrebne plastične snovi in pripomočkov, potrebnih za njeno obdelavo, uvoziti tudi niso mogli še nekaterih drugih vrst materiala, potrebnega za nemoteno proizvodnjo.

In končno še eno vprašanje:

Kako je s tipizacijo proizvodnje protez in z izdelavo standardnih sestavnih delov za proteze v SFRJ?

O tem vprašanju so razpravljali že lani na posebni konferenci; tudi letos konec januarja bodo prizadeti ponovno razpravljali o teh zadevah, a vsa stvar se še ni premaknila z mesta. Če bi hoteli doseči standardno izdelavo sestavnih delov za proteze, bi morali naročiti iz tujine zelo drage stroje, ki pa ne bi bili polno izkoriščeni. Da bi pa nabavljali za devize izredno drage stroje, ki bi jih izkoriščali največ do 30%, pa se res ne izplača. In to je verjetno glavni razlog, da s to stvarjo še nismo prišli delj kot do razpravljanja o njej.

V. Mlekuž

Nacisti spet dvigajo glave

Prav gotovo ni slučajno, da v času, ko z vseh strani Evrope slišimo glasove odločnih protestov proti zastaranju nacističnih zločinov, prihaja iz Bonna glas o povečani aktivnosti novih nacističnih organizacij. Na pobudo predsednika pronacistične »Deutsche Reichspartei« Adolfa Taddena je namreč bila v Zvezni republiki Nemčiji ustanovljena nova množična organizacija, ki si je naredila ime Nacionalna demokratska stranka Nemčije. Tadden je ukazal vsem članom svoje pronacistične »Deutsche Reichspartei«, naj se včlanijo v novo organizacijo in s tem »zagotovijo kontinuiteto častnih tradicij«.

K novi nacionalni demokratski stranki so pristopile še nekatere pronacistične organizacije. V programu Taddenove »Deutsche Reichspartei«, sprejetem že leta 1948, pa izrečno piše, da je to »stranka beguncev in nekdanjih članov nacistične stranke.«

V prvi številki organa nove nacionalne demokratske stranke »Deutsche Nachrichten« je puudarjena zahteva po tem, »da bi Nemčija dobila nazaj vsa okupirana ozemlja«, in da je treba prenehati z lažmi o izključni odgovornosti Nemčije za drugo svetovno vojno.

Spričo ugotovitve, da skoraj gotovo ni organizacije borecev v Evropi, ki ne bi že v tej ali oni obliki protestirala proti sklepu bonnske vlade o zastaranju nacističnih zločinov in da so tudi mnoge vladne uradne sporočile

vladi Zahodne Nemčije svoje nezadovoljstvo z njenim lanskim sklepom o ukinitvi roka za pregon nacističnih zločincev, je treba še posebej naglasiti, da je tudi vlada Združenih držav Amerike poslala vladi ZR Nemčije posebno noto. V le-tej je izražena zaskrbljenost državljanov ZDA o sklepu bonnske vlade o ukinitvi roka o preganjanju nacistov. Kanadsko zunanje ministrstvo je zahtevalo od svojega veleposlanstva v Bonnu, naj ga obvesti, kaj misli bonnska vlada storiti, če bodo po 8. maju, ko nameravajo opustiti preganjanja vojnih zločincev, izsledili vojne zločince. Če zahodnonemški odgovor ne bo zadovoljiv, bo kanadska vlada v sporazumu z drugimi vladami ukrenila, kar se ji bo zdelo potrebno.

Tudi sovjetski vojni veterani so protestirali, a sovjetski pravniki so v svojem pozivu vsem pravnikom sveta ugotovili, da ni bilo in ni kazenske zakonodaje, niti zakona, ki bi ščitil množične zločince proti človečnosti.

Na te zadeve se napaša tudi vloga sovjetske vlade, ki jo je poslala bonnski vladi. V njej odgovarja na zahtevo Bonna, naj do 1. marca da na razpolago zahodnonemškemu sodiščem dokumente o nacističnih zločinih. Sovjetska vlada pravi, da te zahteve ni mogoče označiti drugače, kot grd poskus prikrivati dejansko amnestijo fašističnih morilcev in opravičevati svoje nezakonito ravnanje pred svetovno jav-

nostjo. Načela mednarodnega prava nalagajo vsem deželam, pa tudi Zahodni Nemčiji, da kliče na odgovornost zločince, ki so se pregrešili zoper mir in človečnost.

In kaj pravijo k vsemu temu v Bonnu? Pravna komisija evropskega sveta — organizacije, v kateri je 17 držav — se je soglasno izrekla proti omenjeni odločitvi Zahodne Nemčije. Toda zahodnonemški pravosodni minister Ewald Bucher ni zadovoljen s stališčem te komisije. Na nekem zborovanju je izjavil, da je samo zvezna republika poklicana, da odloči o tem, ali bodo podaljšali rok za preganjanje nacističnih zločincev ali ne.

Spričo takih stališč postaja povsem razumljivo, da se nekdanji nacistični zločinci čutijo v ZR Nemčiji že povsem varne, da se že zbirajo v nove organizacije, da bodo pripravljani po 8. maju 1965 nastopiti z načeli revanšizma z istimi metodami, kot so jih bili vajeni v času Hitlerjevega nacizma.

To so vsekakor vprašanja, o katerih bodo morali v Bonnu vendarle temeljito premisliti, ker to zahtevajo tudi mnogi državljani ZRN. Saj ni malo treznih glasov in opominov, časopisnih člankov in polemik, ki potrjujejo, da je tudi v tej deželi še precej ljudi, ki na ta problem gledajo trezno in stvarno. Tako je neka Inge Feilscher iz Hamburga napisala:

»Naša čast bo vnovič oprana samo, če bomo dosledno preganjali nacistične zločince.«

V. M.

KAREL ŠEFMAN

Leto osemnajsto v gornjesavski dolini

(NADALJEVANJE)

ZA KULISAMI PREMIJRA

Tako stanje je trajalo na meji do druge polovice aprila. Zgodilo se ni nič posebnega, le konec januarja ali februarja smo sprejeli begunce iz avstrijskega ujetništva. Zajeli so jih 5. januarja, pripadali pa so našemu oddelku v Podklostru. Med temi begunci, ki se jim je posrečilo pobegniti iz avstrijskega taborišča za ujetnike, je bil tudi Franjo Kristan. Naročil sem jim, naj se zglasijo na orožniški postaji v Kranjski gori, kjer bodo dobili dovolilnice za potovanje v Ljubljano. Med premirjem sem tudi dovolil precej dopustov, ker se je bližala pomlad in z njo poljska dela. Iz Radovljice se niso dosti zanimali za nas, razen da je nekajkrat prišel k nam vojni kurat Lojze. Samo enkrat je prišel k nam tudi major Stefin s soprogo, ko sem bil z njegovim dovoljenjem odsoten v Ljubljani. Ukazal je izvesti vojaško vajo, baje se je pohvalno izrazil o izurjenosti enote, kar pa ni čuda, saj so bili v njej skoraj sami stari vojaki.

Drugače smo živeli redno vojaško življenje. Straže so se menjavale, nadzorovali smo jih, moštvo pa je imelo redne vaje. Fante je bilo treba navaditi na slovenska povelja, ki smo jih sproti pri krojevali iz starih sokolskih in srbskih povelj. Živeli smo sami zase, s poveljstva se za nas niso zanimali. Omenil sem že obisk vojnega kurata, ki je bil prijeten družabnik in smo ga zato imeli radi, saj nas je glede verskih obredov puščal lepo pri miru. Zaradi tega in zaradi kritike obnašanja kranjskogorskega župnika je tudi ta kurat prišel v nemilost pri njem. Prišlo je tako daleč, da je župnik prepovedal cerkovniku v Podkorenju dati kuratu cerkvene ključe. Tako kurat ni mogel brati maše.

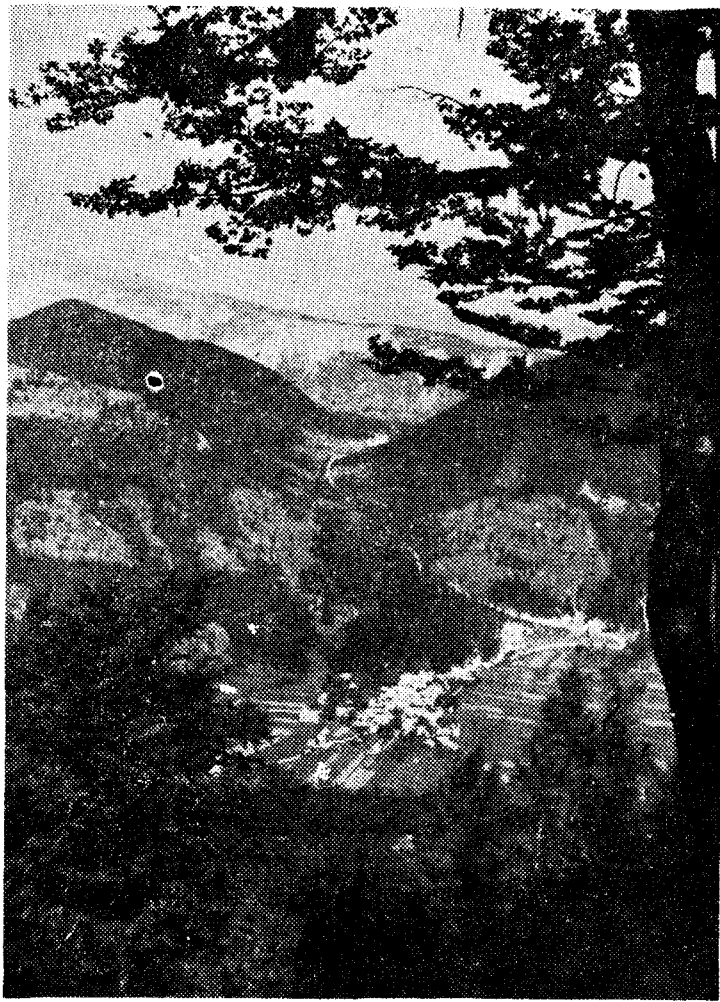
Naša povezava s soslednjim odsekom fronte na Golici in Podrožici je bila dokaj skromna. Tam je poveljeval kapetan Martinčič. Poskušal sem se zblížiti z njimi, posebno z oficirji, pa sem imel vedno občutek, da me ne marajo. Mogoče sem bil nekoliko preveč občutljiv, toda zdelo se mi je, da me ne marajo, ker sem bil po ranitvi v zaledju, oni pa so bili frontni oficirji. Poleg tega sta bila Martinčič in Stefin tudi avstrijska aktivna oficirja, jaz pa rezervni. Razen tega sta imela oba drugačno gledanje na bojevanje. Navajena sta se bila bojevati v strnjeni bojni črti, kjer so drugi skrbeli za varnost njunih bokov. Oba sta bila tudi v avstrijski armadi poveljnika jurističnih oddelkov, ovenčana s slavo in občudovanjem. Dozdeva se mi, da je bila prevelika samozavest teh oficirjev kriva, da smo pri Šentjakobu in Podrožici tako klavarno pogoreli.

Premirje smo izkoristili tudi za okrepitev notranje organizacije naše enote. Tudi našo bojno črto je bilo treba na spomlad okrepiti. Tako so nastale stalne straže na Petelinjku, ki je tik ob današnjih tromejih med Jugoslavijo, Italijo in Avstrijo. Nadalje je potekala črta preko sedla Poljane na Robikovec, Kamnati vrh, Vojsčico, Blekovo, Grajščico in sedlo Jepca. Za vzhodni sektor je bilo središče na Srednjem vrhu. Tam je poveljeval poročnik Ernest Robič. Osebnost sem redno obiskoval vse postojanke in tako vzdrževal tovariške zveze s fanti. Odnosi med nami vojaki, pa tudi med nami in domačini so bili nadvse priščrni. Posebno s prebivalci Podkorena in Rateč, le v Kranjski gori je imel župnik velik vpliv. Tudi takimenoim napredni živeli v tej vasi nam ni bil naklonjen, imeli so nas za nekatere rdeče revolucionarje, ki hočejo prevzeti oblast. Mislim, da se lahko zahvalim prav vplivu teh ljudi, da me kasneje niso prevzeli v jugoslovansko vojsko. Napisali so, da

zaradi starosti, toda kot sklepam, so morale biti na moj račun hude obtožbe. Leta 1940 mi je namreč vojni minister sprva dovolil pogledati v službene akte glede mojega sprejema v jugoslovansko vojsko, potem pa je to svoje dovoljenje preklical. Straža pred poslopjem vojnega ministrstva me namreč sploh ni hotela pustiti v poslopie. Tudi pripravilo Legije koroških borcev za moj sprejem v vojsko poleti 1940, ko je bila Jugoslavija že močno ogrožena, je

sosed in bi z napadom na levem krilu napadajočih čet lahko vsaj malo pomagal, če drugače ne, vsaj z demonstrativnimi napadi.

Kasneje je Martinčič trdil, da ni za neuspeh ofenzive nihče kriv, kar pa ni res. Ta ofenziva je bila že v začetku popolnoma zgrešena in nepremišljena, posledica domišljavosti in zaletavosti ter podcenjevanja sovražnika. Komaj 24 ur po napadu je nastopilo popolno razsulo fronte pri Podrožici.

Gornjesavska dolina

ostalo brez uspeha. Takrat je bil minister vojske in mornarice armadni general Milan Nedić!

Kot sem že omenil, je naša akcija uživala podporo župnika Aljaža. Rateški župnik Lavtižar je ostal nevtralen, pač pa nam je delal preglavice kranjskogorski župnik Andrej Krajec, ki je bil tudi direktor kranjskogorske elektrarne. Ta položaj je izrabljal proti nam, tako da je naročil monterju, naj odklopi elektriko v vseh prostorih, kjer so bili nastanjeni naši vojaki. Tako tudi v pisarni naše čete in v gostilni Razinger, kjer so jedli naši oficirji. Prosil sem mojega soseda kapetana Martinčiča, ki je nadomestoval odsotnega majorja Stefina, naj mi izda nalogo za aretacijo Krajca. Toda Martinčič se je izognil temu vprašanju in še nadalje odlašal z odgovorom. To se je zgodilo tik pred nesrečno ofenzivo, ki se je začela opolnoči 29. aprila 1919.

PONESREČENA OFENZIVA NASIH CET

Konec marca 1919 je bil na Jezerskem sestanek. Udeležili so se ga dr. Brejc, dr. Zerjav, polkovnik Bleiweis, major Zerjav in stotnik Martinčič. Na tem sestanku so sklenili, da bodo naše čete prešle v ofenzivo. Martinčič in Bleiweis sta pozneje pripovedovala, da sta ofenzivi nasprotovala, ker nista imela dovolj četa in orožja, toda ofenziva se je kljub temu začela kot rečeno opolnoči 29. aprila. Bleiweis je zahteval vsaj en bataljon vojakov, pa jih ni dobil. Tudi mene ni nihče obvestil o ofenzivi, čeprav sem bil

Čeprav nisem vedel, kaj se dogaja, sem kmalu po začetku napada opazil, da nekaj ni v redu. Predsednik narodnega sveta v Kranjski gori je s sestro odšel v Ljubljano, pa tudi druge osebnosti, ki so odigrale vidnejšo vlogo v našem gibanju, so bile prestrašene in polne negotovosti. Zupan Lavtižar še zdaj ni smatral za potrebno, da bi prijel puško v roko. Po spominih majorja Stefina so na Jesenicah pripravljali navdušen sprejem avstrijskih čet, neposlusnost in pasivnost nekaterih klerikalcev, pa še odvzem luči vojaštvu po ukazu župnika Krajca so bili znaki razkroja in zarote zoper nas.

Vesti, ki so prihajale z Jesenic, so bile porazne. Poslal sem patroljo s strojnico v smer Berta-hütte-Gračnica; Avstrijci bi lahko udarili tudi preko Podrožice čez planino Rožico. Tam je bil na položajih Martinčičev bataljon. Prve dni maja so ga Avstrijci razbili ter zasedli železniško postajo Podrožica in vso dolino do železniškega predora. Naše čete so se umaknile na Jesenice. Razen neuporabnega topa na Hrušici so ostale Jesenice brez obrambe. Patrolja, ki sem jo poslal, je imela nalogo ščititi naš desni bok ter omogočiti umik Martinčiču, nato pa napraviti protinapad in ponovno zavzeti železniško postajo v Podrožici. Ta naša patrolja je svojo nalogo dobro opravila. Streljala je iznad predora v dolino, motila Avstrijce in jih plašila, tja niso poskušali vdora na Jesenice. Boji so trajali več dni. To patroljo je vodil Lojze Smolej.

Sladkogorska tovarna kartona in papirja

Sladki vrh, pošta Šentilj v Slovenskih goricah

PROIZVAJA: klobučni beljeni papir — klobučni nebeljeni papir — ovojne netipizirane papirje — surovi strešni karton — izolacijski karton

DOLGOLETNE IZKUŠNJE, STARI REKONSTRUIRANI IN NOV PAPIRNI STROJ SO JAMSTVO ZA KVALITETO NAŠIH PROIZVODOV

ZA DOM • ZA SLUŽBO • IZLET ALI DOPUST

PRODAJNI SERVIS

Mladina tisk

LJUBLJANA • MARIBOR

Vojaška znanost in tehnika

Vojaška znanost in tehnika

Vojaška znanost in tehnika

... kako je Charleston prišel v vojaško zgodovino?

Charleston, luko na atlantski obali Združenih držav Amerike in mesto s kakimi 80.000 prebivalci, so ustanovili leta 1670 angleški in irski kolonisti. Znamenit pa je predvsem po tem, da se je v tem mestu začela ameriška državljanska vojna, ko so 14. aprila 1861 secesionisti pregnali vladine vojaške enote.

Nato so secesionisti mesto močno utrdili: branilo ga je kakih 20.000 vojakov s 400 težkimi topovi. Unionisti so prvi

Ali veste ...

dve leti mesto le blokirali, nato pa so ga napadli z vojnimi ladjami. Napad je bil brezuspešen in ladje so se morale hitro umakniti, saj so jih branilci sprejeli z izredno hudim topniškim ognjem: v komaj pol ure so nanje izstrelili kakih 3500 granat. Nekaj več sreče so unionisti imeli z napadi s kopnega in so ob podpori vojnih ladij zasedli dve pomembni utrbi.

Severnjaki, ki jih je vodil general Sherman, so mesto osvojili šele februarja 1865.

Med boji za Charleston je bila izvedena tudi prva uspešna podmorniška akcija v zgodovini vojn: secesionistična podmornica »H. L. Hunley« je potopila unionistično parno ladjo »Housatonic« s pomočjo mine, ki so jo bili pritrčili na dolg drog.

... kakšni so eksplozivni čolni?

Eksplozivne čolne so v zadnji svetovni vojni uporabljali predvsem Italijani in Nemci. Italijanski čoln je bil dolg kakih pet metrov, na spodnjem delu pa je imel kakih 300 kg razstreliva. Čoln je upravljala en sam človek, ki pa se je kakih sto metrov pred ciljem pognal v vodo. Brž ko se je čoln zadel ob cilj, je razstrelivo zdrknilo v vodo in eksploziralo tri do pet metrov pod vodno gladino. Poškodbe na spodnjem delu ladijskega trupa so namreč neprimerno nevarnejše od poškodb nad vodno gladino. S čolni te vrste (MTM - »Motoscafo turismo modificato«) so Italijani 25. marca 1941 na obali Krete potopili britansko križarko in tri trgovske ladje.

Nemški »Linse« je manjši čoln, ki je imel doseg kakih štirideset kilometrov. Bil je zelo podoben italijanskemu čolnu, le da so ga upravljali - vsaj v končnem delu vožnje - po radiu. Nemci so navadno napadali s tremi čolni hkrati: stranska dva sta bila brez posadke, upravljali pa so ju iz srednjega, ki je imel posadko treh mož. S pomočjo teh čolnov so Nemci v juliju in avgustu 1944. leta pred Normandijo potopili 43.000 ton zavezniškega trgovskega in vojnega ladjevja.

OBOROŽEVANJE NA MORJU

V britanskem almanahu »JANE'S FIGHTING SHIPS 1963/64« lahko zasledimo podatke o najnovšem stanju v vojnih mornaricah raznih držav. Zvezimo tudi to, da bodo, denimo, Združene države Amerike imele ob koncu 1968. leta že 86 jedrskih podmornic, izmed teh 41 Polaris podmornic, do konca 1970. leta pa bo v njihovi mornarici kar 150 ladij na jedrski pogonirani izstrelki »ladja-zrak«.

Najmočnejša vojna mornarica na svetu je še vedno ameriška, v kateri je skupno 3250 vojnih in pomožnih ladij. Vendar je tudi sovjetska vojna mornarica že postala pomembna jedrska in projektilska sila. V tem smislu je celo načelnik štaba ameriške vojne mornarice informiral kongres, češ da imajo Združene države Amerike glede jedrskih podmornic »zelo majhno številčno prednost« glede na Sovjetsko zvezo.

Vsem je znano, da ima sovjetska vojna mornarica večje število najodobnejše opremljenih oceanoografskih ladij, ki izvajajo raziskovalna dela na vseh, še tako oddaljenih morjih. Te ladje nedvomno zbirajo dragocene podatke v zvezi z morebitnimi akcijami sovjetskih jedrskih podmornic.

Medtem ko je v ameriški vojni mornarici zelo mnogo že zastarelih ladij (izmed 226 rušilcev jih je 168 že prešlo svojo življenjsko dobo, precej pa jih je starih že več kot dvajset let), prihaja v sovjetsko vojno mornarico toliko novih ladij, da lahko sprti nadomeščajo vse zastarele ladje, hkrati pa z novimi površinskiimi ladjami oskrbujejo celo druge vojne mor-

narice (Indonezija, Egipt, Kuba in tako dalje).

Značilno za sodoben razvoj sovjetske vojne mornarice je veliko število manjših površinskih ladij (patruljne ladje in motorne topničarke), ki so oborožene z diriganimi izstrelki.

V almanahu lahko zasledimo še naslednje zanimivosti:

Letalonosilke in nosilke helikopterjev

Ameriška vojna mornarica ima 26 težkih letalonosilk in 22 pomožnih ladij za prevoz letal. Največja je vsekakor »Enterprise« (85.000 ton), ki je hkrati tudi največja vojna ladja na svetu. Na drugem mestu je »America« s 60.000 tonami. Velika Britanija ima pet letalonosilk, Francija štiri, Avstralija dve, Argentina, Brazilija, Holandija, Indija in Kanada pa po eno.

Zadnje čase grade tudi posebne nosilke helikopterjev. Američani jih imajo sedem. Na vsaki izmed teh 17.000-tonskih ladij je prostora za 24 velikih jurišnih helikopterjev.

Križarke

Izmed vseh ameriških križark je le »Long Beach« (14.200 ton) na jedrski pogon. Znano je, da so Američani z osmih križark odstranili topove in jih nadomestili z raketami. Sovjetska zveza ima štirinajst križark tipa »Sverdlov« (po 14.500 ton), izmed katerih sta dve projektilski («Admiral Nahimov» in »Dzeržinski«).

Skupno imajo Američani 40, Rusi 22, Angleži 5 in Francozi 3 križarke.

Rušilci

Med vsemi vrstami vojnih ladij je še največ rušilcev, na katerih je iz leta v leto več projektilskega orožja. Američani imajo 23 novih projektilskih rušilcev (po 3370 ton), Angleži 4, Rusi pa 15.

Nemci imajo projektilski rušilec »Hamburg« in »Schleswig-Holstein«, grade še dva, v načrtu pa imajo izgradnjo osmih projektilskih rušilcev, izmed katerih bo vsak imel po 4500 ton.

Američani imajo skupno 358 rušilcev, 10 rušilcev-polagalcev min, 274 eskortnih rušilcev in 64 desantnih eskortnih rušilcev, Rusi pa 117 rušilcev.

Podmornice

Vodilne svetovne mornarice grade le še jedrske podmornice in so, denimo v Ameriki, povsem opustili izgradnjo klasičnih podmornic.

Konec 1963. leta so Američani imeli 31 jedrskih podmornic, izmed katerih jih je dvanajst tako imenovanih »Polaris« podmornic, drugih devetnajst pa je glede na to, da so namenjene za uničevanje nasprotnikovih podmornic, oboroženih z brezšumnimi torpedi in z diriganimi izstrelki.

Izmed vseh držav ima Sovjetska zveza največ podmornic - 430. Od teh je 25 jedrskih, 40 oboroženih z jedrskimi projektili, druge pa so še klasične.

Torpedni čolni in motorne topničarke

Za pogon sodobnih torpednih čolnov čedalje pogosteje uporabljajo plinske turbine, ki potrebujejo manj prostora, dosegajo pa večje hitrosti. Razen tega je moč sodobne torpedne čolne hitro predelati v motorne topničarke in nasprotno. Na nekaterih tipih torpednih čolnov in motornih topničark je uvajajo projektilsko oborožitev.

Zanimivo je, da so Američani kupili od Norvežanov dva torped-

na čolna tipa »Nasty« (64 ton, 85 km hitrosti), ki so namenjeni predvsem za diverzantske akcije.

Največ motornih topničark ima Sovjetska zveza. Samo topničarka tipa »P-6« je 412. Topničarke »P-6«, ki so jih spremenili v projektilske, imajo po 100 ton, dosežejo pa hitrost 75 kilometrov na uro.

Tudi Nemci imajo sorazmerno dosti torpednih čolnov. Najbolj znan njihov tip je »Jaguar« s 150 tonami. Torpednih čolnov te vrste imajo štirideset.

Piloti, ki lete z dvakratno hitrostjo zvoka (z leve proti desni): podporočnik Čedomir Rakić, kapetan Zivorad Dimić, kapetani I. razr. Rade Džilas, Ilija Zlatić in Vasilje Ravančić ter podporočnik Zivadin Vasiljević

Najhitrejši Jugoslovani

Naše najnovije letalo, lovec-prestrezalec, leti z dvakratno hitrostjo zvoka in je opremljeno z najnovijejo oborožitvijo in elektroničnim. Letalo z značilnimi delstastimi krili spada med najodobnejša letala te vrste na svetu.

Izredno lep je, pravijo, pogled na to letalo, ko drsi po vzletni stezi, nato pa se skoraj navpično dvigne in kot raketa izgine med oblaki, za sabo pa pušča dolg plamen.

Težko si je predstavljati, kaj občutijo in doživljajo piloti, ko lete s hitrostjo 2000 kilometrov na uro in še več. Piloti vedo povedati, da je nebo z višine 13.000 metrov povsem drugačno, kot pa če ga gledamo s tal. Ne samo, da

ima lepšo barvo, temnomodro, temveč se na njem vidijo zvezde tudi pognjevi in ne le ponoči.

Ničesar pa ne občutijo pri prebitju zvočnega zidu. Na zemlji je sploh ne opazi, ker je pač hitrejši od zvoka. O tem, da je prebil zvočni zid, lahko izve le iz variovetrov, katerega kazalec sprva zelo skaheta, nato pa se umiri, in po maloetru.

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM

Sončnega jesenskega dne je partizanska enota pozirala fotografu, tako, kot je v navadi, kadar se fotografiramo za spomin. Harmonikar je raztegnil svoj meh, obraze vseh partizanov pa je preletel sproščeni nasmeh. Nekdo v ozadju je za šalo celo dvignil puško na strel. Fotografija je najbrž nastala leta 1943, kar pripoveduje množica italijanskih mitraljezov in uniform na sliki. Kdor bi o nastanku in motivu za fotografijo vedel povedati kaj več, naj nam nemudoma piše.

Najprej perilo - potem obleka

Našim odjemalcem priporočamo priznane izdelke konfekcije

KOMET, Metilke

Nedrčki, stezniki, otroške hlačke in perilo.

OBRAMBNA VZGOJA IN CIVILNA ZAŠČITA

Urbanizem kot znanost, ki se ukvarja z graditvijo in ureditvijo mest in naselij, ima vrsto stičnih točk s problemi, ki jih je treba urediti v okviru civilne zaščite. Mesta kot glavni cilji sovražnih letalskih napadov, kjer so koncentrirana proizvodna sredstva, prometni vozili, razni energetske viri in drugo, imajo pri uspešni organizaciji obrambe in obrambne sposobnosti države velik pomen. Zaščitni ukrepi pri letalskem napadu, rušilni učinek in nevarnost požarov temeljijo na osnovah znanstveno-urbanističnega usklajanja grajevarne, prometne, energetske in industrijske. Iz te ugotovitve izhajajo tudi skupne naloge in sodelovanje pri zaščiti prebivalstva in ljudskega premoženja v mestih.

npr. Hirošime, Nagasakija, Kölna, Essena, Dresdena, Hamburga in drugih, nam jasno priča o resnosti vprašanja, kako organizirati zaščito mest, da bodo res zavarovana pred sodobnimi napadalnimi sredstvi. Seveda ni mogoče govoriti o popolni zaščiti, vendar se da z določenimi ukrepi občutno zmanjšati njihova občutljivost za letalske napade in tako tudi zmanjšati obseg škode.

Anarhično grajena mesta z goste mreže visokih poslopj iz lahke vnetljivega materiala in s slabimi zaklonišči so zelo težavno vprašanje, ker tam ni lahko organizirati dobre civilne zaščite. Značilen je primer Hamburga, ki je bil med drugo svetovno vojno izpostavljen učinkom vnetljivih in rušilnih bomb. Požari so v kratkem času zajeli goste grajeni del mesta in se spremenili v orkan, ki je uničil večino mestnih četrti. Gasilska služba ni mogla omejiti požarov predvsem zaradi visoke temperature, naglega širjenja in pomanjkljivih sredstev za gašenje. Atomski napad na mestu Nagasakiji in Hirošimo 6. in 8. avgusta 1945 je imel usodne posledice predvsem zaradi visoke temperature, ko so se lahko vnelo mnoge

lesene hiše. Zato je jasno, da je požar kot posledica letalskega napada zahteval mnogo več človeških žrtev in povzročil znatno večjo škodo kot pa radioaktivnost in mehanski udarec.

Sodobna mesta je mogoče zaščititi pred letalskimi napadi z decentralizacijo, z razdelitvijo na področja, s širokimi ulicami in zelenimi pasovi, s parki, z ločenimi bloki, z diferenciacijo mestnega in transportnega prometa, z ločitvijo stanovanjskih področij od industrijskih ter s pravilno ureditvijo vseh drugih sestavnih delov mest-

kih ukrepov bi bila graditev manj strujenih naselij po dosedanjem sistemu »hiša-vrt«, oziroma sploh graditev redkih naselij, kar bo pripomoglo k boljši zaščiti prebivalcev pred letalskimi napadi, hkrati pa izboljšalo tudi življenjske razmere ljudi v mirnem času. Takšna naselja bodo manj občutljiva, zato rešujemo pri urejanju sodobnih vprašanj civilne zaščite tudi urbanistične in socialne probleme.

Važen sestavni del so tudi mestne prometne zveze in njihova širina. Skozi večino današnjih mest vodijo tranzitne prometne žile po tleh, na goste zazidanih mestnih četrtih, namesto da bi se mesta le dotikala ali pa bile sploh vsaj po obrobni prelohi. Tak položaj lahko v vojnem času popolnoma prepreči tranzitni promet za cele ure in celo dni, če doživi mesto hud letalski napad z rušilnimi bombami. Razen tega sta v mirnem času hrup in prah neznosna za prebivalstvo, ki stanuje blizu tranzitnih prometnih zvez. Kjer so površine zazidane, je zelo težko urediti to vprašanje, lahko pa se površinski promet razbremeni z gradnjo podzemeljskih prometnih zvez. Tako se znat-

no omejita hrup in prah, varnost ljudi in prometa pa se močno poveča. Hkrati so podzemeljske prometne zveze odlično zaklonišče za prebivalstvo v primeru letalskega napada.

Vodovodna mreža je v mestih z gradbenega in gospodarskega stališča koncentrirana, to pa ni prikladno s stališča civilne zaščite, ki zahteva čim večjo dekoncentracijo vodovodnega omrežja. Zaščiti vodovodno omrežje, črpalne naprave in zbiralnike pred letalskimi napadi bi se reklo, zgraditi podzemeljske objekte z armirano-

dovoljili potreb v vojnem času, ker so napeljave (cevi) pač grajene v skladu z mirnodobnimi potrebami. V vojnem času, zlasti pri velikih požarih, se porabi mnogo svetle vode, k temu pa je treba pristeti še možnost, da se ta ali oni vir vode poškoduje. Zato je treba predvideti vrsto drugih objektov: akumulacijske vodne rezerve, npr. umetna jezera, bazene, kanale, arteške in navadne vodnjake itd.

Kakor vprašanje vode je treba urejati tudi problem preskrbe mest in industrije z električno energijo. Pri tem so važna naslednja vprašanja: kabli, razmestitev transformatorskih postaj, zaščita izvenmestnega omrežja, preskrba potrošnikov vsaj iz dveh smeri. Najbolj učinkoviti zaščitni ukrep v industriji je podzemeljska graditev, ta pa je povezana z vrsto težav in zlasti še z velikimi materialnimi stroški. V urbanističnih načrtih za mesta naj bi bila predvidena decentralizacija industrije: graditev industrije z manjšo zmogljivostjo, ločitev posameznih obratov določenih tovarne, če to dovoljuje sistem dela in proizvodni proces, upoštevati je treba prevozne stroške in decentralizirati tudi prometne zveze. Kakor vidimo, je vrsta vprašanj, ki bi jih bilo treba urediti vzporedno z urbanističnimi nalogami v mestih. Vsekakor ni lahka naloga vedno usklajati stališča zaščite z drugimi komponentami, ki vplivajo na urejanje posameznih elementov v urbanističnem načrtu.

Urbanizem in civilna zaščita

SLAVKO TARMAN

Vojaška znanost in tehnika

Vojaška znanost in tehnika

Vojaška znanost in tehnika

AMERIŠKA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

MILIJARDA DOLARJEV — ZA VOHUNSTVO

Glede na položaj, ki ga imajo dandanes Združene države Amerike v svetu — razvile so se v eno izmed dveh vodilnih držav na svetu — je vzporedno s tem naraščala tudi potreba po obveščevalnih podatkih vseh vrst. O obsegu, ki ga je v zadnjem času zajela ameriška obveščevalna služba, nam najbolje pričajo stroški, ki jih ZDA imajo s to dejavnostjo.

Medtem ko je ameriški kongres za potrebe taktičnih obveščevalnih služb v letu 1920 odobril znesek 200.000 dolarjev, so l. 1958 prav te službe za svoje delovanje zahtevale že 125.000.000 dolarjev. S tem zneskom pa ni zajeta največja in najmočnejša ameriška obveščevalna agencija — Centralna obveščevalna agencija (CIA — »Central Intelligence Agency«). Dobro obveščeni krogi na Zahodu imajo sicer različno mnenje o njenem proračunu, toda »New York Times« trdi, da ta agencija letno troši milijardo dolarjev.

Obveščevalna služba in odporiška gibanja

Vse do druge svetovne vojne ameriška obveščevalna služba ni bila nič posebnega. Velik korak naprej pa je bila ustanovitve Urada za strateško službo (OSS — »Office of Strategic Services«) 1941. leta.

Obveščevalne oficirje te organizacije so navadno spuščali s padali na okupirana ozemlja, kjer so delovale partizanske in druge uporniške sile. Z njihovo pomočjo so prihajali do važnih vojaških podatkov, ki so jih po radiu dostavljali svojim bazam v Afriki, Turčiji, Švici in Italiji.

Tako je bilo tudi v okupirani Jugoslaviji. Ze od samega začetka so Američani imeli v Mihajlovičevem štabu svojo vojaško misijo, v kateri so bili tudi obveščevalni oficirji. Minilo pa je precej časa, preden so pod pritiskom javnega mnenja z Mihajlovičem kot okupatorjevim sodelavcem prekinili vse zveze in vojaško misijo poslali v Titov štab. Naloga te misije, v kateri je bilo tudi večje število obveščevalnih oficirjev, ni bilo le zbiranje podatkov o sovražniku in reševanje sestreljenih zavezniških letalcev, temveč so preko nje poslali številne ameriške agente tudi v Avstrijo, Madžarsko in Romunijo.

CIA — država v državi

Centralna obveščevalna agencija ni več ena izmed mnogih obveščevalnih služb, temveč je postala v pravem smislu besede osrednja agencija, ki koordinira, analizira in uporablja produkcijo vseh obveščevalno-informativnih ustanov v ZDA. Ameriški kongres je tej agenciji že pred šestimi leti s posebnim zakonom dal izredna pooblastila glede njenega delovanja in trošenja proračunskih sredstev.

Vendar CIA ni samo organ, ki naj bi le usklajeval delo drugih obveščevalnih ustanov, temveč se

je razvil tudi v najpomembnejši obveščevalni odred, ki naj bi se ukvarjal s strateško obveščevalno službo zlasti v primerih, ko je treba aktivno delovati in intervenirati. Zato je CIA marsikdaj operirala v »lastni režiji« — taktično, če z legalnimi sredstvi in s sredstvi taktične obveščevalne službe ni bilo moč priti do rezultatov. Tj velja predvsem za cilje, ki leže v globokem zaledju Sovjetske zveze, Kitajske in drugih socialističnih držav: vojaška oporiska, naprave za izstreljevanje raket, jedrski centri, eksperimentalni poligoni in objekti vojaške industrije.

CIA pa razen tega skuša prodreti tudi v politični in ekonomski aparat socialističnih in drugih držav, gibanj in organizacij. Njena udeležba na tako imenovani politični fronti in na področju psihološkega vojskovanja (Južni

Vietnam, Kuba) je tudi že splošno znana.

Vso to dejavnost CIA izvaja z ogromnim aparatom, v katerega je vključenih 16.000 uslužbencev, svoj glavni stan pa ima v federalni državi Virginiji, v nebotičniku, ki jo je stal 50 milijonov dolarjev in v katerem dela 10 tisoč uslužbencev. Razen tega pa ima tudi v Evropi dva večja centra: prvi je v Parizu, drugi pa v Frankfurtu.

Agencija, o kateri se najmanj ve

Lastno obveščevalno službo ima tudi ameriška diplomacija, prav tako pa tudi komisija za atomsko energijo, ki s pomočjo izredno občutljivih seizmografskih postaj ugotavlja jedrske eksplozije v drugih državah. Več ali manj je svetovni javnosti znano

tudi delovanje FBI — ameriške protiobveščevalne službe, zlasti po njenih postopkih proti ljudem, osumljenim komunistične miselnosti.

Američani imajo razen tega še eno agencijo, o kateri pa javnost zelo malo ve, čeprav po obsegu (ima 20.000 uslužbencev) in finančnih sredstvih, ki jih ima na voljo (pol milijarde dolarjev letno) skoraj v ničemer ne zaostaja za CIA. To je Agencija za nacionalno varnost (NSA — »National Security Agency«), ki se ukvarja s tujimi šiframi, sestavlja ameriške šifre, prisluškuje in nadzoruje prek 2000 prisluškovalnih postaj radijske zveze po vsem svetu in nadzoruje celoten komunikacijski sistem ameriških oboroženih sil.

Posebno pozornost posvečajo v tej agenciji radijskemu prometu socialističnih vojaških enot. Američani trdijo, da na podlagi radijskega prometa med višjimi in nižjimi vojaškimi enotami, ki ga spremlja njihova NSA, lahko ugotovijo natančno razporeditev vojaških enot, njihove premike in namene.

Tudi on je ostal pod Stalingradom

DNE 2. FEBRUARJA 1943 OPOLDNE SO SOVJETSKE VOJAKE PRED STALINGRADOM ZADNJIČ KRENILI V NAPAD. NEMCI JIH NISO ČAKALI IN SO ŽE PREJ ZA ČELI DVIGATI ROKE V ZRAK. NA BAJONETE SO SI PRIPELI BELE CUNJE. VON PAULUSOVE 6. ARMADE NI BILO VEČ...

(IZVLEČEK IZ DNEVNIKA WILHELMA HOFFMANA, PRIPADNIKA NEMŠKE 94. PEHOTNE DIVIZIJE)

● 27. julija: Po dolgih pohodih prek donskih step smo napo-

vodi in pranje z znojem prepojenega perila.

Pravijo, da v tej vasi proizvajajo izvrstna vina. Kakih deset steklenic ga bo treba poslati domov, očetu, kot Williijevo darilo.

● 8. septembra: Ze dva dni smo v nenehni boju. Rusi se trdovratno upirajo. Njihove »katjuše« so našemu polku prizadejale hude izgube. Premestili so me v štab bataljona. Strelskih jarkov rne je rešila molitev moje matere...

● 16. septembra: Naš bataljon s tanki napada silos, iz katerega se vali dim. V njem gori žito. Kaže, da so ga zažgali Rusi. Kakšno barbarstvo! Bataljon ima hude izgube. Po četah je manj kot po šestdeset mož. V silosu niso ljudje, temveč hudiči, ki jim ogenj in krogle ne morejo do živoga.

● 22. septembra: Odpor Rusov v silosu smo zlomili. Naši so se prebili do Volge. V silosu smo našli kakih štirideset ruskih trupel. Polovica izmed njih je bila v mornarskih uniformah — morski »vragi«. Ves naš bataljon je manjši od formacijske čete. Tako hudih bojev celo naši stari vojaki ne poznajo.

● 26. septembra: Rusi se sploh ne vdajo. Če že koga ujamo, so to težki ranjenci, ki se ne morejo gibati. Stalingrad — to je pekli Srečni so tisti, ki so le ranjeni. Ti se bodo nedvomno vrnili domov in s svojci proslavljali zmago.

● 5. oktobra: Naš bataljon je štirikrat jurišal, vendar so nas Rusi vsakokrat zavrnil. Ruski ostrostrelci streljajo na vsakogar, ki se neprevidno dvigne iz za-klona.

● 22. oktobra: Našemu polku ni uspelo vdreti v tovarno. Izgubili smo mnogo ljudi. Na vsakem koraku moramo preskakovati trupa. Teško prenašamo smrad: ni časa ne ljudi za odstranjevanje trupel, ki razpadajo. Kdo si je le mogel pred tremi meseci predstavljati, da bo treba namesto veselja nad zmago pritrpeti veliko žrtev in težav, ki jim ni videti konca?

● 3. novembra: V zadnjih dneh je naš bataljon nekajkrat napadel ruske položaje pri naselju Spartanovki, vendar zaman. Rusi nam tudi na tem odseku ne puste dvigati glav. Imamo simulantne, nekateri naši vojaki pa so se celo sami ranili in o teh vask dan napišem po dva ali tri poročila.

● 21. novembra: Rusi so na vsej fronti krenili v napad. Divjajo hudi boji. Zda pa imaš Volgo, zmago in skorajšnje srečanje z družino! Da, srečali se bomo na onem svetu.

● 29. novembra: Obkoljeni smo. Davi so nam sporočili, da je fuhrer rekel: »Vojska mi mora verjeti, da bom storil vse, kar je od mene odvisno, za njeno oskrbo in rešitev.«

● 14. decembra: Muči nas huda lakota. Zmrznjeni krompir je sicer najboljša jed, vendar ga je pod ruskimi krogli zelo težavo spraviti iz zmrznjene zemlje.

● 28. decembra: Pojedli smo že vse konje. Jedel bi celo mačke, katerih meso je, kot pravijo, tudi okusno. Vojaki začinjajo biti podobni mrličem in ponorelim ljudem, ki iščejo kai za v usta. Ne skrivajo se pred ruskimi granatami in nimajo moči, da bi hodili, se pripogibali in skrivali. Prekleta vojna!...

Tu je konec dnevnika, verjetno pa tudi konec vojaka, ki ga je pisal.

(V. I. Čujkov)

OBRAMBA STALINGRADA

Obnemelo nemško orožje pred Stalingradom

sled le prispeli do reke Dona in skoraj brez boja osvojili večjo vas Cimljansko. Vročine že ni moč več prenašati in zato smo se silno razveselili, ko smo zagledali to veliko reko. Kako nam je le prijalo kopanje v sveži donski

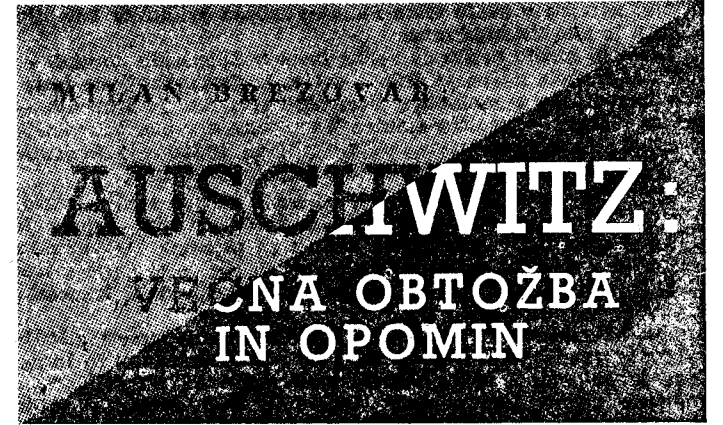
Danes, po kopanju, nam je komandir čete rekel, da bomo — če bomo se vnaprej tako napredovali — kmalu prišli do Volge, osvojili Stalingrad in da bo potem kmalu konec vojne. O božiču bomo morda že doma.

● 2. avgusta: Zavzeli smo nekakšno postajo in prispeli do reke Sala. Reka Sal ni kot Don, ker ima toplo vodo, prav nič svežo... Kakšna ogromna prostranstva imajo sovjeti, kako bogata polja bomo imeli po vojni! Da bi je le bilo čimprej konec.

● 12. avgusta: Vzdolž železniske proge napadamo proti Stalingradu. Včeraj so najprej ruske »katjuše«, nato pa še tanki zastavili naš napad. »Rusi so vrgli v boj svoje poslednje sile,« nam je pojasnjeval kapetan Berner. Prihajajo nam nove okrepitve in Rusi bodo uničeni.

● 17. avgusta: V teh dneh je naš polk v neprestanih bojih. Rusi se upirajo. S hudimi izgubami smo se prebili do Tinguta. Rusko letalstvo postaja predozno, zlasti ponoči. V tem tednu smo v četi izgubili devetnajst mož. Zaradi vročine in nenehnih bojev smo že povsem izčrpani. Kljub temu pa smo pripravljani iti naprej, da bi čimprej prispeli do Volge. Pravijo, da je do Stalingrada le še kakih štirideset kilometrov...

● 1. septembra: Rusi se umikajo proti Volgi. Je mar verjetno, da se bodo borili na bregu te velike reke? To bi bilo res nesmiselno. Prejšnjo noč nam rusko letalstvo ni dalo miru, neprestano je bilo nad nami in nas bombardiralo. Naše protiletalsko topništvo ga je močno obstreljevalo

Petindvajset let mineva, odkar so se nemški nacisti lotili v poljski Sleziji gradnje koncentracijskega taborišča Auschwitz, in dvajset let, 22. januarja letos, odkar je armada rdečearmejecev osvobodila maloštevilne preživele njegove jetnike. V pičlih letih svojega obstoja so hitlerjevci v njem nakopičili toliko grozodejstev in pomorili toliko človeških bitij, da vseh ni mogoče opisati. O mnogih nacističnih zločinih v tem taborišču smrti pa zgozorno priča poljski muzej v Oswiecimu, ki stoji na kraju, kjer so nacisti delali vojne zločine, in ki s svojo zunanostjo in z notranjimi eksponati, s svojo funkcionalno ureditvijo kot nekoč, s svojimi napisi in obrazložitvami pod zgovornimi predmeti in ostalim dokaznim gradivo prikazuje v vsej svoji prepričljivosti in učinkovitosti življenjski pomen in smoter tega nacističnega kombinata smrti v drugi svetovni vojni.

Vhod v taborišče Auschwitz I

Da ne bi pozabili žrtev auschwiskega taborišča, med katerimi je tudi 932 registriranih Jugoslovčanov in od teh največ Slovencev, so nekateri najbolj prizadeti narodi kmalu po končani vojni v njem postavili svoje muzeje oziroma muzejske razstave, ki pričajo o nezaščitanih grozotah, ki so jih nacisti počeli nad milijoni in milijoni nedolžnih žrtev različnih narodnosti. Tudi Jugoslovani smo 29. septembra 1983 odprli v bloku številka 17 auschwiskega taborišča dokumentarno razstavo o trpljenju in boju naših narodov v drugi svetovni vojni na osnovi dokumentacije, zbrane iz številnih okupatorjevih koncentracijskih taborišč, v katere so med narodnoosvobodilno borbo strpali naše ljudi z namenom, da jih uničijo.

Oswiecimski muzej in proučevanje auschwiskega taborišča smrti ostro razgaljajo pomen in smoter, ki so ju prav temu taborišču namenili nemški vojni zločinci. Dosledno razkrivanje nacifašističnih vojnih zločinov z vsem razpoložljivim dokumentarnim gradivom in neovrgljiva osoda bo zločinov sta za blaginjo človečanstva v prihodnosti neobhodna in nujna.

Nemški nacisti so postavili to taborišče v okupirani Poljski, v predmestju Slezijskega mesteca Oswiecima, oddaljenega 283 kilometrov od Varšave in kakšnih 50 kilometrov od Krakova, in ki ima okrog 12.000 prebivalcev. Dali so mu ime: KONZENTRATIONSLAGER AUSCHWITZ.

Nekoč smo to taborišče primerjali z drugimi nemškimi koncentracijskimi taborišči tako, kakor da bi bila enakovredna po obsežnosti in zmogljivosti v uničevanju ljudi, tako kakor da bi bil Auschwitz po svojem sestavu, vodenju in metodah uničevanja ljudi prav takšen kakor ostala številna nemška koncentracijska taborišča: Dachau, Buchenwald, Mauthausen, Ravensbrück, Belsen-Bergen in druga, ki so jih nacisti tako na gosto posejali po pokrajinah velikonemškega rajha in po njih okupiranih deželah. Vendar ta primerjava ne drži.

Statistični podatki, do katerih so se dokopale nekatere mednarodne komisije po drugi svetovni vojni, odločno zanikajo to vrsto uravnolovke, hkrati pa dajejo Auschwitzu grozljivo prednost in svoje nesporno mesto. Auschwitz je v tem sorazmerju z ostalimi taborišči smrti mnogo strašnejši, morda sicer enakovreden po metodah uničevanja ljudi, vsekakor pa najgrozljivejši po številu umorjenih internirancev.

Nemško koncentracijsko taborišče Auschwitz je s svojo 3 km oddaljeno podružnico Birkenau (Brzezinka) danes skoraj popolnoma ohranjeno, razen nekaj barak in tistih velikih železobetonskih zgradb s krematorijskimi napravami in zaplinjevalnicami, ki so jih esoveski razstrelili v januarju 1945 z namero, da bi izbrisali s sveta množično moritev ljudi. Auschwitz s podružnico Birkenau je edino nemško koncentracijsko taborišče, ki je skoraj popolnoma ohranjeno. Zato iz današnjega oswiecimskega muzeja še zmeraj diha funkcija, ki jo je imelo to koncentracijsko taborišče v času hitlerjevske tiranije in ki v vsej svoji neizprososti in nazornosti kriči o neizmerno obsežnem nacističnem zločinu — genocidu: o uničenju življenj milijonov ljudi.

Človeka preganjajo vzroki njegovega nastanka. Zakaj je nemško koncentracijsko taborišče s tako žalostnim poslanstvom sploh nastalo?

Dokazno gradivo priča, da so ga nacifašistični Nemci zgradili zato, da bi z njim in v njem družno s številnimi ostalimi koncentracijskimi taborišči uresničili svoje temne rasistične zamisli o fizičnem uničenju in iztrebljanju celotnih človeških ras, o podjarmljenju Evrope in sveta, v katerem naj totalitarna, rasistična in militaristična Nemčija »po božji volji« uvede svoj »novi red«. O teh namerah piše Hitler v svoji knjigi »Mein Kampf«, ki so si jo nemški nacisti postavili za svoj program. Nauk o nemškem rasizmu in potrebo po iztrebljanju celotnih človeških ras je filozofsko utemeljeval nacistični ideolog Alfred Rosenberg. In to teorijo je na vsa usta razširjal njihov propagandni minister dr. Joseph Göbels.

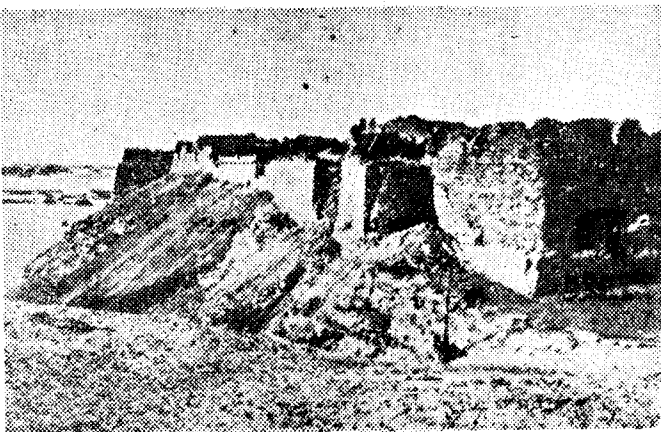
Nečloveško iztrebljanje ljudi je Adolf Hitler natančno napovedal in ga obrazložil z naslednjimi besedami: »Nameravam pokončati celotne rasne enote in bom to tudi storil, v tem vidim svojo nalogo. Če lahko pahnem cvet nemškega ljudstva v vojni pekeli, ne da bi mi bilo količkej žal preliivanja dragocene nemške krvi, tedaj imam seveda tudi pravico, da pokončam milijone ljudi nižje rase, ki se množijo kakor mrčes.«

Nacistična teorija o rasah je neznanstvena, neresnična, in zato že po svojem bistvu — zločinska. Trditev, da ima močnejša rasa pravico iztrebiti slabotnejšo, je opravičevala vsako nasilje hitlerjevcev.

In kaj pravi znanost o teh nevzdržnih, neznanstvenih in zločinskih postavkah nemških rasistov?

(Nadaljevanje)

V BESEDI IN PODOBI

BOSANCI SO V EGIPČANSKO TRDNJAVO KASR IBRIM PRISPILI V ZAČETKU 16. STOLETJA NA UKAZ TURŠKEGA SULTANA SELIMA, DA BI POMAGALI TAMKAJŠNIM ARABECOM ZATRETI VSTAJO. KO SO ZAVZELI NUBIJO, SO SE NASTANILI V TRDNJAVI KASR IBRIMU IN SO TAM VLADELI DO 1812. LETA, KO SO JIH NAPADLI IN UNIČILI MAMELUKI IZ EGIPTA. ODDTJE DALJE JE KASR IBRIM, KI GA VIDIMO NA SLIKI, V RUŠEVINAH

Malezija vznemirja svoje sosedstvo

Kakšen paradoks! Združeni narodi so jeseni 1957 z odprtimi rokami sprejeli v svoje vrste Malajo; zadnja britanska kolonija v Aziji je postala neodvisna.

Letos bi kmalu prišlo do velike krize v Združenih narodih — Indonezija, peta največja država sveta, je demonstrativno izstopila iz svetovne organizacije. Formalno zato, ker je Malezija — velika Malaja — postala članica Varnostnega sveta. Indonezija meni, da je bila to provokacija, kajti za Indonezijo Malezije sploh ni. To je zanjo tvorba britanskega kolonializma.

Ni prvič v novejši zgodovini, da neka država zanika obstoj druge. Maroko še do danes ni priznal Mavretanije, čeprav je njegova sosed. Druge arabske države so priznale Mavretanijo, Sovjetska zveza tudi, Maroko pa meni, da gre za ozemlje maroških šerifov (vladarjev) in da je Mavretanija dete francoske diplomacije.

Arabske države ne priznavajo Izraela. Nobena izraelska ladja ne more skozi Sueški prekop. Med arabskimi državami in Izraelom je še vedno vojno stanje, med njimi ni nobenih, prav nobenih stikov. Vendar sede Arabci in Zidi skupaj v veliki dvorani Generalne skupščine. Kajti Združeni narodi so svetovna organizacija. Tu je bogata Amerika, polmilijonska Dahomeja, tu je zastopnik Francove Španije, tu je Japonska — 114 držav.

Ne bomo govorili o sporu med Indonezijo in Malezijo, veliko se piše o tem. Zanima nas — Malezija.

Na geografski karti se je pojavila pozno, septembra 1963. Ta dogodek je svetovni tisk komaj registriral, niti v Aziji niso veliko pisali o tem. Nikjer niso protestirali, res pa je, da niso sprejeli te vesti nikjer z navdušenjem. V Indoneziji so bili presenečeni, vendar niso dramatično položaja.

Malezija je v bistvu — velika Malaja. Malajska federacija je dobila 1. 1963 še Singapur in dve kneževini na severu Bornea, in sicer Sarawak in Sabah. Medtem ko je imela Malaja 7 milijonov, ima sedaj Malezija 10 milijonov prebivalcev.

Bistvo spora med Indonezijo in Malezijo je v tem, ker je ta priključila svojemu ozemlju še severni del Bornea. Tisti del, ki je bil do leta 1963 pod britansko oblastjo. Indonezija je vse po vojni gojila tiho željo, da bi ta del Bornea prišel nekega dne pod indonezijsko suverenost.

Zakaj se je britanska diplomacija odločila, da ustanovi Malezijo? Razlogi so bili zelo enostavni: Na Malaji imajo večino Kitajci — ne Malajci. To je ena stran medalje.

Periskop na 46. vzporedniku

Če priključijo Malaji Singapur, bo kitajska večina še bolj poudarjena. Kajti v Singapuru je 75 % Kitajcev, Malajcev je le 22 %... Singapur ima kar 1.750.000 ljudi!

Da bi imela nova tvorba — Malezija — malajski značaj, mora dobiti severni del Bornea. Tu imajo Malajci veliko večino. Zdjaj je tako, da je Malajcev nekaj več kot Kitajcev. Sicer pa so Malajci še vedno v neprijetnem položaju: Kitajci so v mesih, Malajci žive na podeželju.

Kitajci imajo denar, so podjetniki, bankirji, Malajci so pretežno kmetje. Kitajci so prišli pred približno sto leti z južno-kitajskih obal, bili so revni kot cerkvene miši. Začeli so s kramarijami, postali so mali trgovci, nudili so skromna posojila, medtem so s mnogi razvili v velike bankirje. Telefonski inženir v Singapuru je prava enciklopedija kitajskih imen, imena trgovin so kitajska, ulice imajo kitajski značaj.

Prav zato, ker je Singapur v bistvu kitajsko mesto, je ostal provincialni Kuala Lumpur še naprej prestolnica velike Maleje, Singapur je le največje mesto federacije, to so pljuča, s katerimi diha federacija. To je v bistvu New York. Kuala Lumpur pa je neke vrste Washington.

Spor med obema državama je velika tragedija. Indoneziji in Malajci pripadajo vsi isti rasi — malajski (ali modri) rasi. Tudi Filipinci so Malajci. Njihova skupna domovina je bil današnji Južni Vietnam. Od tu so se potem odselili na Malajski polotok, šli so na Sumatro, Javo. Malajci so kolonizirali ves Pacifik — od Formoze do Madagaskarja, od Havajev do Nove Zelandije. To je bila velika epopeja.

Malajski polotok so odkrili Portugalci. Še danes govori bahati baročni stil o portugalskem vplivu. Zanimive so uradne palače na Malaji — zgrajene so v baroku in v stilu arabesk.

Da, Arabci so pluli mimo Malaje na vzhod, v Indonezijo, vse do Filipinov. To so bili mornarji iz Perzijskega zaliva, arabski trgovci s Cejlona. Zanimiva simbioza dveh stilov, ki sta se rodila pravzaprav na bregovih Sredozemlja, a sta našla nova tla v tropskem podnebnju južne Azije!

Za Portugalci so prišli Holandci, iskali so otoke zakladov, našli so jih v Indoneziji. Tedaj je cvetela trgovina z začimbami — to je bil nekdanj zelo važen produkt!

V drugi polovici 18. stoletja se pojavijo Angleži, bili so gospodarji morij. Leta 1819 so zasedli Singapur, leta 1824 so bili v Malaki — še zdaj so ostali stari kanoni! — leta 1841 že v Hongkongu — pred vrati Kitajske.

In Angleži so do leta 1957 krojili usodo Malaji. Svojo oblast so si hoteli zagotoviti še naprej, zato so priključili severni del Bornea veliki Malaji — Maleziji.

Kateri so glavni aduti Malezije? Najprej kavčuk (guma), nato kositer, zatem pa Singapur. Kajti Port of Singapore je peta luka na svetu. Kaj to pomeni, lahko razume le tisti, ki je videl konvoje ladij, ki prihajajo in odhajajo iz tega velikega mednarodnega imperija.

V Singapuru je denar, je veliko denarja, tu so banke, zavarovalnice, so tudi tajna kitajska društva, so močni sindikati, v katerih imajo prvo besedo domači Kitajci, tu je kontrabant, tu se valovi Indijskega oceana preliva v Tih ocean, tu se križajo vetrovi sveta. Tega se Anglija dobro zaveda.

Malezija je v drugem letu svojega življenja. Moralo bo preteči še precej časa, preden bo našla svoje pravo mesto v zavesti Azije. Merila bo dokazati, da je sposobna življenja. In še nekaj: da posebejla interese malajskega naroda, ne pa Velike Britanije.

M. O.

Pravni nasveti

N. M. M. I. Iz vašega pisma je razvidno, da ste udeleženec narodnoosvobodilne vojne, v katero ste vstopili marca 1942. leta. Od vstopa v partizane pa do osvoboditve maja 1945. leta ste bili v raznih operativnih vojaških enotah najprej kot borec, kasneje ste pa bili na različnih komandnih položajih. Letos se nameravate upokojiti, dosegli boste 35 vstevnih let za pokojnino, pa vas zanima, kako je s posebno dabo v novem zakonu o pokojninskem zavarovanju?

V bistvu ne gre za kakšne posebne spremembe v novem zakonu o pokojninskem zavarovanju glede posebne dobe, ki se šteje za pokojnino. Udeležencem narodnoosvobodilne vojne se v posebno dobo za pokojnino dvojnó šteje čas do

15. maja 1945. leta, če ga je posamezni zavarovanec prebil:

— v partizanskih odredih Jugoslavije, v Narodnoosvobodilni vojski Jugoslavije in v Jugoslovanski armadi;

— na aktivnem in organiziranem delu v narodnoosvobodilni vojni;

— v zaporih, taboriščih in internaciji, če se je boril ali izvrševal naloge narodnoosvobodilnega gibanja in bil pri tem ujet ali prijat, ali če se je kot pripadnik revolucionarnega gibanja leta 1941 znašel v zaporu, pa je v zaporu, taborišču ali internaciji nadaljeval delo za narodnoosvobodilno gibanje, oziroma če je bil organizator gibanja in s svojim delovanjem v zaporu, taborišču ali internaciji organiziral, kre-

nil in razvijal narodnoosvobodilno gibanje. Pogoj pa je, da se je po vrnitvi iz zapore, taborišča ali internacije postavil na razpolago narodnoosvobodilnemu gibanju in nadaljeval aktivno delo zanj.

— v taboriščih vojnih ujetnikov ali političnih internirancev, če se je v taborišču do 9. septembra 1943. leta aktivno vključil v delo za narodnoosvobodilno gibanje, bil organizator gibanja ter s svojim delovanjem krepil in razvijal narodnoosvobodilno gibanje, računano od dneva, ko se je tako vključil v gibanje, če se je po vrnitvi iz taborišča poslavil na razpolago narodnoosvobodilnemu gibanju in nadaljeval zanj aktivno delo.

— čas prebit v partizanskih odredih Jugoslavije, v Narodnoosvobodilni vojski Jugoslavije in Jugoslovanski armadi pred 15 leti starosti se vštevava v pokojninsko dobo.

Udeležencem v antifašistič-

nem boju v drugih deželah in v zavezniških vojskah se v posebno dobo z dvojnim štejetem za pokojnino šteje čas, če ga je posamezni zavarovanec prebil:

— v bivši španski republikanski armadi;

— v oboroženih vojaških formacijah antifašističnega gibanja ali v oboroženem antifašističnem boju v drugih deželah od 15. maja 1945. leta.

Čas, ki ga je zavarovanec, jugoslovanski državljan od 6. aprila 1941 do 15. maja 1945. leta prebil v zavezniških vojskah ali na izvrševanju vojaških nalog v konvoju zavezniških mornaric, se mu dvojnó šteje v posebno dobo, če se je vrnil v Jugoslavijo do 31. decembra 1957. leta in z dejanskim trajanjem, če se je vrnil po tem datumu.

Prihodnjič bomo pa odgovorili na vprašanje, kako je s postopkom pri uveljavljanju posebne dobe, ki naj se šteje za pokojnino.

Udeležencem v antifašistič-

nem boju v drugih deželah in v zavezniških vojskah se v posebno dobo z dvojnim štejetem za pokojnino šteje čas, če ga je posamezni zavarovanec prebil:

— v bivši španski republikanski armadi;

— v oboroženih vojaških formacijah antifašističnega gibanja ali v oboroženem antifašističnem boju v drugih deželah od 15. maja 1945. leta.

Čas, ki ga je zavarovanec, jugoslovanski državljan od 6. aprila 1941 do 15. maja 1945. leta prebil v zavezniških vojskah ali na izvrševanju vojaških nalog v konvoju zavezniških mornaric, se mu dvojnó šteje v posebno dobo, če se je vrnil v Jugoslavijo do 31. decembra 1957. leta in z dejanskim trajanjem, če se je vrnil po tem datumu.

Prihodnjič bomo pa odgovorili na vprašanje, kako je s postopkom pri uveljavljanju posebne dobe, ki naj se šteje za pokojnino.

Udeležencem v antifašistič-

nem boju v drugih deželah in v zavezniških vojskah se v posebno dobo z dvojnim štejetem za pokojnino šteje čas, če ga je posamezni zavarovanec prebil:

— v bivši španski republikanski armadi;

— v oboroženih vojaških formacijah antifašističnega gibanja ali v oboroženem antifašističnem boju v drugih deželah od 15. maja 1945. leta.

Čas, ki ga je zavarovanec, jugoslovanski državljan od 6. aprila 1941 do 15. maja 1945. leta prebil v zavezniških vojskah ali na izvrševanju vojaških nalog v konvoju zavezniških mornaric, se mu dvojnó šteje v posebno dobo, če se je vrnil v Jugoslavijo do 31. decembra 1957. leta in z dejanskim trajanjem, če se je vrnil po tem datumu.

Prihodnjič bomo pa odgovorili na vprašanje, kako je s postopkom pri uveljavljanju posebne dobe, ki naj se šteje za pokojnino.

Udeležencem v antifašistič-

nem boju v drugih deželah in v zavezniških vojskah se v posebno dobo z dvojnim štejetem za pokojnino šteje čas, če ga je posamezni zavarovanec prebil:

— v bivši španski republikanski armadi;

— v oboroženih vojaških formacijah antifašističnega gibanja ali v oboroženem antifašističnem boju v drugih deželah od 15. maja 1945. leta.

Čas, ki ga je zavarovanec, jugoslovanski državljan od 6. aprila 1941 do 15. maja 1945. leta prebil v zavezniških vojskah ali na izvrševanju vojaških nalog v konvoju zavezniških mornaric, se mu dvojnó šteje v posebno dobo, če se je vrnil v Jugoslavijo do 31. decembra 1957. leta in z dejanskim trajanjem, če se je vrnil po tem datumu.

Prihodnjič bomo pa odgovorili na vprašanje, kako je s postopkom pri uveljavljanju posebne dobe, ki naj se šteje za pokojnino.

Udeležencem v antifašistič-

nem boju v drugih deželah in v zavezniških vojskah se v posebno dobo z dvojnim štejetem za pokojnino šteje čas, če ga je posamezni zavarovanec prebil:

— v bivši španski republikanski armadi;

— v oboroženih vojaških formacijah antifašističnega gibanja ali v oboroženem antifašističnem boju v drugih deželah od 15. maja 1945. leta.

Čas, ki ga je zavarovanec, jugoslovanski državljan od 6. aprila 1941 do 15. maja 1945. leta prebil v zavezniških vojskah ali na izvrševanju vojaških nalog v konvoju zavezniških mornaric, se mu dvojnó šteje v posebno dobo, če se je vrnil v Jugoslavijo do 31. decembra 1957. leta in z dejanskim trajanjem, če se je vrnil po tem datumu.

Prihodnjič bomo pa odgovorili na vprašanje, kako je s postopkom pri uveljavljanju posebne dobe, ki naj se šteje za pokojnino.

Udeležencem v antifašistič-

nem boju v drugih deželah in v zavezniških vojskah se v posebno dobo z dvojnim štejetem za pokojnino šteje čas, če ga je posamezni zavarovanec prebil:

— v bivši španski republikanski armadi;

— v oboroženih vojaških formacijah antifašističnega gibanja ali v oboroženem antifašističnem boju v drugih deželah od 15. maja 1945. leta.

Čas, ki ga je zavarovanec, jugoslovanski državljan od 6. aprila 1941 do 15. maja 1945. leta prebil v zavezniških vojskah ali na izvrševanju vojaških nalog v konvoju zavezniških mornaric, se mu dvojnó šteje v posebno dobo, če se je vrnil v Jugoslavijo do 31. decembra 1957. leta in z dejanskim trajanjem, če se je vrnil po tem datumu.

Prihodnjič bomo pa odgovorili na vprašanje, kako je s postopkom pri uveljavljanju posebne dobe, ki naj se šteje za pokojnino.

Udeležencem v antifašistič-

nem boju v drugih deželah in v zavezniških vojskah se v posebno dobo z dvojnim štejetem za pokojnino šteje čas, če ga je posamezni zavarovanec prebil:

— v bivši španski republikanski armadi;

— v oboroženih vojaških formacijah antifašističnega gibanja ali v oboroženem antifašističnem boju v drugih deželah od 15. maja 1945. leta.

Čas, ki ga je zavarovanec, jugoslovanski državljan od 6. aprila 1941 do 15. maja 1945. leta prebil v zavezniških vojskah ali na izvrševanju vojaških nalog v konvoju zavezniških mornaric, se mu dvojnó šteje v posebno dobo, če se je vrnil v Jugoslavijo do 31. decembra 1957. leta in z dejanskim trajanjem, če se je vrnil po tem datumu.

Prihodnjič bomo pa odgovorili na vprašanje, kako je s postopkom pri uveljavljanju posebne dobe, ki naj se šteje za pokojnino.

Udeležencem v antifašistič-

nem boju v drugih deželah in v zavezniških vojskah se v posebno dobo z dvojnim štejetem za pokojnino šteje čas, če ga je posamezni zavarovanec prebil:

— v bivši španski republikanski armadi;

— v oboroženih vojaških formacijah antifašističnega gibanja ali v oboroženem antifašističnem boju v drugih deželah od 15. maja 1945. leta.

Čas, ki ga je zavarovanec, jugoslovanski državljan od 6. aprila 1941 do 15. maja 1945. leta prebil v zavezniških vojskah ali na izvrševanju vojaških nalog v konvoju zavezniških mornaric, se mu dvojnó šteje v posebno dobo, če se je vrnil v Jugoslavijo do 31. decembra 1957. leta in z dejanskim trajanjem, če se je vrnil po tem datumu.

Prihodnjič bomo pa odgovorili na vprašanje, kako je s postopkom pri uveljavljanju posebne dobe, ki naj se šteje za pokojnino.

Udeležencem v antifašistič-

nem boju v drugih deželah in v zavezniških vojskah se v posebno dobo z dvojnim štejetem za pokojnino šteje čas, če ga je posamezni zavarovanec prebil:

— v bivši španski republikanski armadi;

— v oboroženih vojaških formacijah antifašističnega gibanja ali v oboroženem antifašističnem boju v drugih deželah od 15. maja 1945. leta.

Čas, ki ga je zavarovanec, jugoslovanski državljan od 6. aprila 1941 do 15. maja 1945. leta prebil v zavezniških vojskah ali na izvrševanju vojaških nalog v konvoju zavezniških mornaric, se mu dvojnó šteje v posebno dobo, če se je vrnil v Jugoslavijo do 31. decembra 1957. leta in z dejanskim trajanjem, če se je vrnil po tem datumu.

Prihodnjič bomo pa odgovorili na vprašanje, kako je s postopkom pri uveljavljanju posebne dobe, ki naj se šteje za pokojnino.

Udeležencem v antifašistič-

nem boju v drugih deželah in v zavezniških vojskah se v posebno dobo z dvojnim štejetem za pokojnino šteje čas, če ga je posamezni zavarovanec prebil:

— v bivši španski republikanski armadi;

— v oboroženih vojaških formacijah antifašističnega gibanja ali v oboroženem antifašističnem boju v drugih deželah od 15. maja 1945. leta.

Čas, ki ga je zavarovanec, jugoslovanski državljan od 6. aprila 1941 do 15. maja 1945. leta prebil v zavezniških vojskah ali na izvrševanju vojaških nalog v konvoju zavezniških mornaric, se mu dvojnó šteje v posebno dobo, če se je vrnil v Jugoslavijo do 31. decembra 1957. leta in z dejanskim trajanjem, če se je vrnil po tem datumu.

Prihodnjič bomo pa odgovorili na vprašanje, kako je s postopkom pri uveljavljanju posebne dobe, ki naj se šteje za pokojnino.

Udeležencem v antifašistič-

nem boju v drugih deželah in v zavezniških vojskah se v posebno dobo z dvojnim štejetem za pokojnino šteje čas, če ga je posamezni zavarovanec prebil:

— v bivši španski republikanski armadi;

— v oboroženih vojaških formacijah antifašističnega gibanja ali v oboroženem antifašističnem boju v drugih deželah od 15. maja 1945. leta.

Čas, ki ga je zavarovanec, jugoslovanski državljan od 6. aprila 1941 do 15. maja 1945. leta prebil v zavezniških vojskah ali na izvrševanju vojaških nalog v konvoju zavezniških mornaric, se mu dvojnó šteje v posebno dobo, če se je vrnil v Jugoslavijo do 31. decembra 1957. leta in z dejanskim trajanjem, če se je vrnil po tem datumu.

Prihodnjič bomo pa odgovorili na vprašanje, kako je s postopkom pri uveljavljanju posebne dobe, ki naj se šteje za pokojnino.

Udeležencem v antifašistič-

nem boju v drugih deželah in v zavezniških vojskah se v posebno dobo z dvojnim štejetem za pokojnino šteje čas, če ga je posamezni zavarovanec prebil:

— v bivši španski republikanski armadi;

— v oboroženih vojaških formacijah antifašističnega gibanja ali v oboroženem antifašističnem boju v drugih deželah od 15. maja 1945. leta.

Čas, ki ga je zavarovanec, jugoslovanski državljan od 6. aprila 1941 do 15. maja 1945. leta prebil v zavezniških vojskah ali na izvrševanju vojaških nalog v konvoju zavezniških mornaric, se mu dvojnó šteje v posebno dobo, če se je vrnil v Jugoslavijo do 31. decembra 1957. leta in z dejanskim trajanjem, če se je vrnil po tem datumu.

Prihodnjič bomo pa odgovorili na vprašanje, kako je s postopkom pri uveljavljanju posebne dobe, ki naj se šteje za pokojnino.

Udeležencem v antifašistič-

nem boju v drugih deželah in v zavezniških vojskah se v posebno dobo z dvojnim štejetem za pokojnino šteje čas, če ga je posamezni zavarovanec prebil:

— v bivši španski republikanski armadi;

— v oboroženih vojaških formacijah antifašističnega gibanja ali v oboroženem antifašističnem boju v drugih deželah od 15. maja 1945. leta.

Čas, ki ga je zavarovanec, jugoslovanski državljan od 6. aprila 1941 do 15. maja 1945. leta prebil v zavezniških vojskah ali na izvrševanju vojaških nalog v konvoju zavezniških mornaric, se mu dvojnó šteje v posebno dobo, če se je vrnil v Jugoslavijo do 31. decembra 1957. leta in z dejanskim trajanjem, če se je vrnil po tem datumu.

Prihodnjič bomo pa odgovorili na vprašanje, kako je s postopkom pri uveljavljanju posebne dobe, ki naj se šteje za pokojnino.

Udeležencem v antifašistič-

nem boju v drugih deželah in v zavezniških vojskah se v posebno dobo z dvojnim štejetem za pokojnino šteje čas, če ga je posamezni zavarovanec prebil:

— v bivši španski republikanski armadi;

— v oboroženih vojaških formacijah antifašističnega gibanja ali v oboroženem antifašističnem boju v drugih deželah od 15. maja 1945. leta.

Čas, ki ga je zavarovanec, jugoslovanski državljan od 6. aprila 1941 do 15. maja 1945. leta prebil v zavezniških vojskah ali na izvrševanju vojaških nalog v konvoju zavezniških mornaric, se mu dvojnó šteje v posebno dobo, če se je vrnil v Jugoslavijo do 31. decembra 1957. leta in z dejanskim trajanjem, če se je vrnil po tem datumu.

Prihodnjič bomo pa odgovorili na vprašanje, kako je s postopkom pri uveljavljanju posebne dobe, ki naj se šteje za pokojnino.

Udeležencem v antifašistič-

nem boju v drugih deželah in v zavezniških vojskah se v posebno dobo z dvojnim štejetem za pokojnino šteje čas, če ga je posamezni zavarovanec prebil:

— v bivši španski republikanski armadi;

— v oboroženih vojaških formacijah antifašističnega gibanja ali v oboroženem antifašističnem boju v drugih deželah od 15. maja 1945. leta.

Čas, ki ga je zavarovanec, jugoslovanski državljan od 6. aprila 1941 do 15. maja 1945. leta prebil v zavezniških vojskah ali na izvrševanju vojaških nalog v konvoju zavezniških mornaric, se mu dvojnó šteje v posebno dobo, če se je vrnil v Jugoslavijo do 31. decembra 1957. leta in z dejanskim trajanjem, če se je vrnil po tem datumu.

Prihodnjič bomo pa odgovorili na vprašanje, kako je s postopkom pri uveljavljanju posebne dobe, ki naj se šteje za pokojnino.

Udeležencem v antifašistič-

nem boju v drugih deželah in v zavezniških vojskah se v posebno dobo z dvojnim štejetem za pokojnino šteje čas, če ga je posamezni zavarovanec prebil:

— v bivši španski republikanski armadi;

— v oboroženih vojaških formacijah antifašističnega gibanja ali v oboroženem antifašističnem boju v drugih deželah od 15. maja 1945. leta.

Čas, ki ga je zavarovanec, jugoslovanski državljan od 6. aprila 1941 do 15. maja 1945. leta prebil v zavezniških vojskah ali na izvrševanju vojaških nalog v konvoju zavezniških mornaric, se mu dvojnó šteje v posebno dobo, če se je vrnil v Jugoslavijo do 31. decembra 1957. leta in z dejanskim trajanjem, če se je vrnil po tem datumu.

Kje je zver, ki se imenuje Bormann?

Tako je Bormann odredil novembra meseca 1933: da starešine ne smejo nositi olivno-zelenih plaščev SA, temveč rjave plašče; novembra meseca 1933: da je mesto pozdrava »Heil Hitler« dovoljen samo pozdrav »Heil!«; meseca maja 1934: da se mora za Hitlerjev pozdrav roka dvigniti samo pri državnih himni, nikakor pa ne pri pozdravi Hitlerjeve mladine, Zveze nemških deklic ali vojaških društev.

Ta stvar je bila docela po okusu Bormanna. Medtem ko je izdeloval svoje okrožnice, se je prilizoval firerju in postal njegov najboljši lakaj. Z nepopisnim hlapčevstvom je Bormann vselej znal stvari urediti tako, da je bil vedno pri roki, če je Hitler zahteval kako pojasnilo, če je zahteval kako knjigo (Hitler je brač od zadaj naprej, vedno na lovu za dejstvi, ki jih je lahko uporabil v svojih neskončnih monologih) ali če je dal kako povelje. In z neskončno pridnostjo si je docela brezbarvni birokrat pridobil znanje, ki ga je potreboval. Ker je Hitler sčasoma čedalje bolj izgubljal pregled nad komplicirano strankino mašinerijo z njenimi neštetimi koleksi in čisto nejasnimi pristojnostmi, je moral postati odvisen od tistega, ki je znal ravnati s to mašinerijo. Razen tega je Bormann znal vsa dejstva — v stranki, upravi ali gospodarstvu — tako poenostaviti, kot je bil navajen sam Hitler.

Posledica: v nasprotju z dolgovestnimi izvajalnimi mnogimi specialistov je Bormann znal poročati svojemu neustrpnemu »firerju« v kratkih besedah in lahko razumljivo. Končno se je Hitler tako navadil na Bormannovo »suh« predvajanja, da je postal živčen, če so mu poročali drugi veljaki.

Ta dvojna odvisnost je končno pripeljala do tega, da je Hitler — vsekakor šele proti koncu vojne — hotel, da bi bil Bormann vedno v njegovi bližini in da skoraj noben obiskovalec ni mogel priti do Hitlerja, ne da bi bil pri tem obisku prisoten Bormann.

Ne posebno inteligentni, toda službi brezmejno vdani vodja štaba se je sčasoma popolnoma navezal na Hitlerja. Ker je »velenemski heroj« ljubil laskanje, je Bormann v Hitlerjevi navzočnosti hvalil njegov »genij« kot »orodje svetovnega duha«. Zlasti je cenil besede:

»Vodja je vodja!«
Bormann se je končno navzel življenjskih navad Hitlerja. Ker je Hitler rad napravil noč za dan, je tudi Bormann legal pozno v posteljo, seveda ne vedno v posteljo svoje žene Gerde, rojene Buch... Poroka s hčerko strankinega sodnika je neznanega Bormanna pripeljala v najvišje nacistične kroge. Skrbel je, da svojo zanesljivost glede svetovnega nazora dokaže z biološko aktivnostjo, in tako je gospa Gerda aprila 1940 rodila sina Adolfa Martina Bormanna, Hitlerjevega krščanca, ki je bil po vojni skupaj s sinom Johna Fosterja Dullesa študent na zahodnonemškem jezuitskem seminarju in ki je sedaj katoliški duhovnik v bratovščini »Misionarjev svetega srca Jezusovega«.

Julija 1931 je dobil hčerko Eriko Ilse, julija 1933 hčerko Irmgard, avgusta 1934 sina Helmuta Rudolfa, junija 1936 sina Heinricha Inga, ki mu je tudi botroval Hitler, maja 1938 hčerko Evo Uto, avgusta 1940 hčerko Gerdo, aprila 1942 Fritz Hartmuta in septembra 1943 sina Volkera.

Kljub temu je Gerda menila, da ni dovolj storila za nadaljnji obstoj nemškega naroda. Junaško je šla tako daleč, da je spodbujala svojega moža, naj oplodi druge žene, da bi prišli na svet poleg zakonskih »še majhni nezakonski nacisti«.

Posteni Martin je nekega dne pismeno priznal svoji ženi, da je začel ljubzensko razmerje z neko gledališko igralko M.: »Ti poznaš mojo voljo! Kako bi se mogla M. ustavljati tej volji?... Zato moram biti zelo previden, da ostanem zdrav in pri močeh.«

Navdušena hitlerjanka Gerda Bormann je na to odgovorila, da je v resnici žalostna, da bi tako dragocena deklica kot igralka M. ostala brez otrok:

»Toda v primeru M. boš ti to spremenil... Da bi ostala brez otrok, je izključeno, ker tebe dobro poznam... Njen močni mož mora paziti na to, je svarila Gerda, da ženski, ona in M., ne bosta rodili ob istem času, da mu bo ena lahko vedno na voljo.

Končno je pozvala svojega moža, da svoje razmerje z M. legalizira s pomočjo »ljudskega zakona v sili«. Oba zakona naj bi bila enako veljavna, da druga žena ne bi bila diskriminirana. Ona sama bo pred matičnim uradom izjavila:

»Jaz, Gerda Bormann, rojena Buch, se strinjam z namero svojega moža, da sklene z M. »ljudski zakon v sili.« Gospa Gerda je vprašala svojega moža:

»Ali ti to ugaja?«
Gerda je lahko upala, da bo biološki nagon svojega moža zlahka urejevala. V Bormannu pa je vse bolj rasla želja, da postane važen činitelj, ker je bil Hitler preveč zavzet s svojimi strateškimi idejami in je zato izgubil pregled nad strankinim in državnim vodstvom. Hitler mu je zaupal razne naloge, ki bi bile sicer domena bolj ekscentričnega »namestnika firerja«.

Casopis »Nacionalsocialistični letnik« je takrat napisal: »Vse niti strankinega dela se stikajo pri namestniku firerja. On bo kot zadnja strankina instanca odločal o vprašanih, ki so važna za nadaljnji obstoj nemškega naroda.«

V okviru proslave Prekomorskih brigad se spominjamo tudi kninske bitke iz novembra in decembra 1944, v kateri je padlo tudi okrog 400 Slovencev. Ime Nade Zagar, hčere družine sedmih članov, je tesno povezano s partizanskimi enotami, ki so se formirale v Bariju in končale svojo zmagovito pot v domovini — Jugoslaviji.

Padel je njen oče, narodni heroj Stane Zagar, padel je njen brat, padla je Nada, na pragu osvoboditve, v bitki za Knin.

Nada je zrasla v 3. prekomorski udarni brigadi, ki je bila ustanovljena 20. decembra 1943 v Gravini. Z vsem srcem se je posvetila duhovni vzgoji mladine v brigadi. Ko je bila na političnem tečaju na Visu, je napisala svoji materi: »...postali smo ljudje novega kova, ljudje borbe. Postati pravi partizan, žrtvovati čimveč za našo idejo in maščevati naše žrtve, to je moja edina želja.«

Obiskal sem Nadino sestro Danico Bavcon. Nada in Danica sta bili dvojčici, živeli sta eno življenje, čutili kot eno bitje.

»Smrt očeta, sestre in brata sem prebolela med vojno, čeprav z največjo bolečino. Toda na zborovanju v Ljubljani, po osvoboditvi, ko smo se odpravljali na delovno akcijo v Krško, sem začutila tisto strašno; bilo je, kot da me pol manjka,« je povedala Nadina sestra.

Vse do leta 1940, ko so očeta zaradi partijskega dela vrgli iz službe, so bivali na Srednji Dobravi pri Kropi. Kar cela družina se je enodušno vključila v odpor proti okupatorju. »Sestro Nado so naju sprejeli v SKOJ že leta 1938. Nadi je bilo takrat komaj 14 let,« je dejala Danica. Ko je decembra 1941 izbruhnila vstaja na Gorenjskem, je Nada krenila po očetovih stopinjah. Bila je zelo mlada. Čez noč je odrasla.

Družina Zagar je postala trn v okupatorjevi peti.

»Nado, njeno mater in sestro so aretirali 16. aprila 1942, v Gosposki 10, ko so delovale v Ljubljani pod ilegalnim imenom Zabkar. 19. junija so jih po strahovitem mučenju na procesu obsodili in jih 2. avgusta odpeljali v žensko kaznilnico v Benetke. Kasneje so sestri kazensko ločili od matere. Po kapitulaciji Italije sta Nada in Danica prispele v zavezniško taborišče, Carbonara; bilo je 16. oktobra 1943. Tam je Nada nadaljevala svoje politično delo,« je povedala Cita Boletova, tesna sodelavka Nade. Se bolj vneto kot prej se je Na-

da posvetila ideološkemu delu z mladino. Tisti, ki se spominjajo Nade iz Carbonare, so povedali, da so ji minevali dnevi in noči, ne da bi ji zatisnila oko. Pomagala je urejevati politični material za brigade, ki so se pripravljale na odhod v boj in gorela od vroče želje: pridobiti čimveč primorskih fantov za partizane.

»Do kdaj ste ostali s svojo sestro Nado,« sem vprašal Danico.

»Poslovili sva se v Gravini in si zaželeli, da se čimprej spet snideva. Kako kruta je usoda. Nada je s svojo enoto odšla v domovino prve dni marca 1944, svetlemu cilju zmage naproti, v srcu pa s spominom na težke dni življenja v Carbonari.«

Z odhodom v domovino je Nada stopila v dvajseto leto in v del svojega življenja, najmočnejše prežetega s čutom in željo za svobodnim ustvarjanjem.

Ivanka Bončina, Nadina sotrpinka v italijanskih zaporih in soborka v brigadi, je pripovedovala o Nadi:

»Nada je bila zelo smel politični vodja v enoti. V začetku je bila pomočnik politikomisarja 3. čete 2. bataljona, nato pa sekretarka SKOJ brigade. Vedno in povsod je našla hrabrilne besede za mlade primorske fante. Kot idejni vodja nas je mnogo naučila.«

Nada je razumela svoje primorske fante, ko so nekateri jokali, ker niso znali slovensko. Oni so ji zaupali. Takrat je Nada pisala svoji materi: »Politična perspektiva mi je sedaj bolj jasna. Veseli me, da se je zaprtost kroga delavcev na političnem področju spremenila v množičnost. Vsak dan slišim o bojih v Sloveniji, o njeni požrtvovalnosti. Takrat sem srečna, srečna zato, ker že tri leta nisem čutila, kako vonja beseda, izrečena naravnost iz slovenske grude.«

Ivanka Bončina se dobro spominja tudi akcije na polotoku Pelješcu, kjer je Nada organizirala skupino mladincev in mladink za napad na neke nemške položaje. V pol ure so uničili 48 švabov. Nada jo je po bitki, prevzeta od ponosa, objela in vzkljnila: »Pa smo jim dali, kar jim gre. Tudi svojega očeta sem maščevala!«

Nada je bila vedno na prvem mestu v bitkah za osvoboditev Dalmacije in njenih otokov. Ivanka Bončina pravi, da se spominja tistih težkih dni borb ob koncu novembra 1944, kot da bi se vse zgodilo pred nekaj dnevi.

Takrat je bil naš bataljon na položajih v vasi Skariči pri Vrhniki; sestavljen je bil iz samih mladincev. V bitki za osvoboditev neke šole in skupine hiš smo ležali v oddaljenosti 30 metrov od sovražnikovih položajev. Nada se je povzpela na opazovališče na ogradi. Nesrečno usmerjena krogla je udarila v čelo dekleta, ki je vse življenje pričakovala veliki dan. Odpeljali so jo v bolnico v Šibenik.«

Milka Vrhunc je o Nadinih zadnjih urah povedala: »Nada je ležala v šibeniški bolnici z obvezano glavo, med samimi težkimi ranjenci. Sedela sem ob njeni postelji. Daj, zapojva ti... Zapeli sva. Soba je obmolknila in prisluhnila; bila je Nadina zadnja pesem.«

Padla je Nada, padel je njen oče, padel je njen brat. Zapustila je družino, družino samih komunistov, zapustila svoj dvajsetletni neizsanjani sen. Z. C.

S kljuge in klina

45 vojn v Južnem Vietnamu... Ameriški veleposlanik v Južnem Vietnamu general M. Taylor je povedal novinarjem v Washingtonu: »Ko sem prišel v Saigon, so mi rekli, da je v Južnem Vietnamu 45 vojn. Prepričal sem se, da niso pretiravali.«

Doma je lepo, drugod je še lepše... Nizozemski minister za zunanje zadeve Josef Luns je v poslednjih dveh mesecih devetkrat potoval v tujino in je doma prebil samo nekaj dni. Nekaj nizozemski časnik je ob tej priložnosti napisal: »Včeraj se je končalo kratko bivanje ministra Lunsja, ki je blagovolil z obiskom počastiti našo deželo...«

Gurmanska tigrica. Tigrica Nota, »solistka družine« moskovskega potujočega cirkusa, je, kakor poroča moskovska »Nedelja«, prispela na gostovanje v Fergan. Njena kletka je bila na kamionu. Medtem ko je kamion počasi vozil po ferganskih ulicah, je Nota odprla slabo zaprta vrata in skočila iz kletke na cestni hodnik. Mnogočica, ki je do tega trenutka polnila ulico, se je razbežala, kakor da je vanjo treščila strela. Tigrica se ni zmenila za nikogar, marveč se je spodobno sprehajala in si ogledovala izložbe, se naposled ustavila pred neko delikatesno trgovino in zavila vanjo. Prodavalke so se razbežale in poskrile. Nota si je najprej ogledala pult s pogačami in tortami ter obstala pred pultom, za katerim so visele klobase in salame. Z elegantnim skokom je preskočila pult in si privoščila kar — 13 kg klobas in salam. Zadovoljno je predla, zapustila trgovino in se sprehodila do jezu za namakanje, kjer se je po obilni malici napila. Vsa milica je bila na nogah, nameravali so jo ustreliti. Medtem je privozil k jezu cirkuški kamion z Notino kletko. Starejši brigadir cirkuškega zverinjaka Norčis Brunis je odprl vrata v kletko in Nota je prostovoljno skočila vanjo.

Spomin na taborišče v Ivanjici

PRETEKLO JE 24 LET, ODKAR JE BIVŠE JUGOSLOVANSKO POLITIČNO VODSTVO OSNOVALO TABORIŠČE V IVANJICI, KAMOR JE NAMEDILO VSE TISTE, KI SO KAKORKOLI NASPROTOVALI NJEGOVIM POLITIČNIM INTERESOM, PREDVSEM TISTE, KI SO NASPROTOVALI PRIKLJUČITVI JUGOSLAVIJE V TROJNI PAKT.

Oblastni krogi bivše Jugoslavije so se posluževali raznih trikov, da bi opravičili svoje delovanje pri zapiranju političnih osumljencev. Januarja 1941 je bilo v taborišču izmed 1000 zapornikov 500 Slovencev. Poklicali so nas z vojaškimi pozivi, češ da gremo v delovne bataljone za nedolžne čase. Taborišče so stražili žandarji, civilna uprava pa je bila v Beogradu.

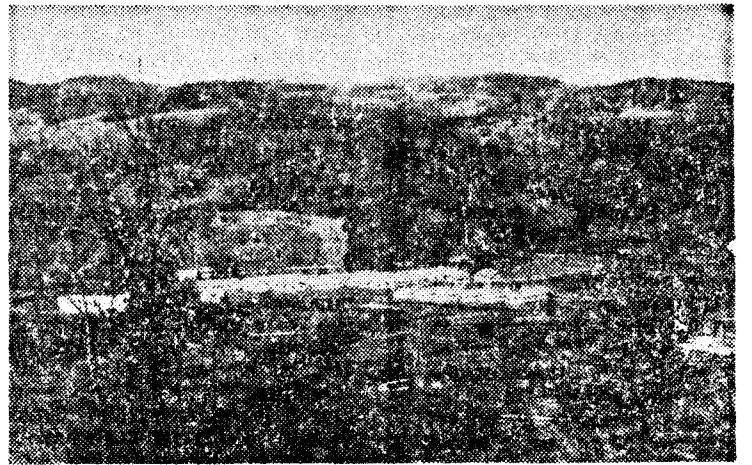
V taborišču smo kmalu organizirali politično-kulturno delo v grupah ali po celicah. Vodili so ga člani KP. Zato je uprava ta-

borišča vrinila med zapornike večje število provokatorjev, ki so jih zaporniki kmalu odkrili in jih onemogočili pri njihovem podlem delu.

Kasneje so na razne intervencije izpustili več zapornikov. Ko je marca 1941 naša delegacija obiskala bana Natlačena, je slednji dejal:

»Mislili smo, da so vse Slovence izpustili, toda, kot kaže, jih je v taborišču še vedno 270.«

Usodnega dne, 27. marca 1941, ob zrušitvi pakta z Nemčijo, je vodstvo taborišča zajela brezglavandarmacija je pesem prekinila la druga Bileća. Valentin Marinko

Ivanjica januarja 1941

va panika in interniranci so preko z rafali iz strojníc in obležalo je žice vdrli proti svojim domovom. nekaj tovarišev. Ako ne bi prišlo do zrušenja trojnega pakta, bi Ivanjica postala Zandarmacija je pesem prekinila la druga Bileća. Valentin Marinko

RIŠE: TON
PIŠE: BON
MARKO
IZ
MEDVEDJE
GORICE

55. V četi nad Volčjo jamo so bili noč in dan budno na straži. Fašisti so bili namreč mojstri za zahrbtni napad. V četi so imeli tudi obveščevalce, ti pa po hišah zaupnike. Tako so vedeili vse podrobnosti o fašistični vojski v Medvedji gorici. Nemalo je k temu prispeval Marko, ki je neopažen prihajal v vas in poizvedel pri znancih o vsem, kar mu je naročil komisar Hrast. Tako se je Marko vračal s polno malho novic, ki so bile včasih celo smešne... Fašisti da se s strahom ozirajo proti gozdu. Streljajo, če veter le močnejše zapiha. Še več strahu in streljanja je bilo ponoči. Neprestano so drdrali in streljali, ljudje pa, ki so jih budili iz spanja, so rekli: »Spet se vojskujejo z mlino na veter...«

56. To streljanje se je naposled zdelo odveč tudi Robanovemu Tončku. Zato je sklenil, da jo bo fašistom pošteno zagodel. Toda, kako? Tuhtal in gruntal je, navsezadnje pa se mu je zasvitala hudomušna misel: Maček! Pri sosedu so namreč imeli starega mačka, ki ga je Tonček nekega večera ujel, mu privezal za rep kositrno škaflo, ga odnesel za hišo ter spustil. O, to je bil jeji! Čim je škaflo zaropotala, je maček planil v dir in bolj kot je dirjal, več je bilo ropotanja. Fašisti pa na noge kot na sam veliki alarm: »Ribelli, ribelli!« so kričali in trepetali ter odprli ogenj iz vsega orožja. Tega pa se je ustrašil tudi maček in se zavlekel na prvi kozolec. Zdaj je nastala tišina in tudi fašisti so se oddahnili in znebili velikega strahu.

57. Nevarnosti je bilo torej na pretek, zato so se fašisti začeli še bolj utrjevati. Zgradili so nove bunkerje, izkopali streške jarke in kjer je že bila ena staveb bodoče žice, so napeli še eno. Tako je Medvedja gorica postala prava pravcata trdnjava, ovita z bodočo žico kakor počen lonca. Njihov vodja Mussoli je bil kljub temu močno nestrpen. Imel je tak občutek, kot da mu gori pod nogami. Tudi on je slišal iz radia tistega vruga o močni partizanski vojski, o Stalingradu in El Alameinu. Potrt je bil in žalosten, saj se mu je polagoma začelo svitati, da bo njega in vse fašiste vzel hudici... Poklical je na pomoč... Zagorele so nove samotne domačije...

Znanje in spomin • Znanje in spomin • Znanje in spomin

● Na našem Jadranu opozarja mornarje na nevarnost čez 500 svetilnikov. Nekateri svetilniki so stari več ko 100 let. Najstarejši svetilnik na našem Jadranu je svetilnik v Savudriji — star je 144 let. Svetilnik Struga na Lastovu je star 121 let, Poper na južnem rtu Istre 116, Veliki rat na zahodnem rtu Dugega otoka 113 in Sveti Ivan 109 let.

● Pes — nadzornik. Pli-narna v Frankfurtu v Vzhodni Nemčiji je zaposlila v štabu za zaščito prebivalstva psa, ki je nenavadno občutljiv za duh po plinu. Pes mora vsak dan obhoditi ves, 7 km dolgi plinovod. Kakor hitro ugotovi, da tu ali tam plin uhaja iz cevi, se uleže na tla in silovito laja, dokler ne prispe skupina, ki ji je zaupano popravljanje plinovoda. Pes je doslej odkril na plinovodu že 14 poškodb.

Dobro je, če veste...

● Kuhinjska sol se mora, po zakonskih določbah jodirati. Zmleti kuhinjski soli se dodaja jodkali in sicer 1 kg jodkalija na 100 kg soli. Neza-dostno ali čezmerno jodiranje kontrolirajo z zanesljivimi laboratorijskimi metodami. Jodirana sol je uspešno zaščitno sredstvo zoper gošavost, ki je razširjena tudi v jugoslovan-skih planinskih predelih Slo-venije, Bosne, Kosova in Me-tohije, kjer v vodi ni dovolj joda.

● Pristanišča, zadelana z ledenimi ploščami, je moč oči-stiti oziroma rešiti leda — so ugotovili sovjetski strokovnja-ki — tako, da se po ledu na-trosi premogovni prah. Ta prah lahko vpija, ker je črn, sončne žarke, se ogreje in pod seboj sorazmerno naglo stopi led.

● Lizostafin, novi antibiotik, ki so ga nedavno iznašli v ZDA, je pokazal izredne last-nosti. Proti stafilokokom delu-je tisočkrat močnejše kot peni-cilin.

● Ribe se hranijo z algami neposredno, posredno pa z ži-valmi, ki se prav tako hranijo z algami. Alge, ki so v vodi poleg obal, ščitijo ribja jajčeca in ribji zarod, ki se pogosto zadržuje prav med temi (več-ji) algami. Alge črpajo s procesom fotosinteze iz vode ogljikov dioksid, izpuščajo pa kisik. Alge čistijo s fotosinte-ze vodo ter so neogibno po-trebne v vodah, v katerih ži-vijo ribe.

● V Franciji je v posled-njih 10 letih sklenilo na leto povprečno 312.000 parov za-konsko zvezo, največ leta 1959 (320.800, najmanj pa leta 1956 (293.400). Na 1.000 zakonov jih je povprečno 150 brez otrok, 180 jih ima po enega otroka, 241 po dva otroka, 174 po tri, 100 po štiri otroke, 56 po pet, 51 po šest, 50 po sedem in več otrok.

● Odrasel človek porabi precenjajo količino kisika: na leto ga porabi toliko, kolikor ga v tem času izdihna listje drevja, ki zavzema v gozdu površino treh arov (300 m²).

»TV 15« izhaja vsak teden — Iz-daja ga predsedstvo Zveze zdru-ženih borcev NOV Slovenije — Za-vod »Borec«, Lj. Beethovnova 10/11 — Tisk in klišei CZP »Ljudska pravica«, Ljubljana — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina znaša 800 dinarjev — Posamezna številka stane 20 dinarjev — Naro-čnino pošiljajte na naslov: Uprava »TV-15«, Ljubljana, Beethovnova 10, pritl., p. predal 598/XI ali na čekovni račun pri Narodni banki 800-11/808-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik »TV 15« — 21-901, tiskarstvo in novinarji »TV 15« — 22-313, uprava »TV 15« — 22-607 — Rokopisov ne vračamo

ODGOVORI

NA »ZNANJE IN SPOMIN«:

1. Narodni heroj Franc Poga-ljen-Kranjc
2. Dr. Edvard Pohar
3. Mitja Ribičič-Ciril
4. Maks Kunaver-Sule

Julija 1942 je postal komandant Pr-vega bataljona Druge grupe odredov. Po hudem boju bataljona na Jelovici in po prodoru preko Kamniških planin in Koroške na Štajersko je pokazal vse vrline dobrega partizanskega koman-danta. Junija 1943 je postal komandant Kamniško-zasavskega odreda in avgu-sta načelnik štaba Slandrove brigade. Po zlomu Italije se je narodnoosvobo-dilno gibanje razširilo tudi na Štajer-skem. V okviru 4. operativne cone so delovale nove partizanske enote. — Kdo je bil komandant 4. operativne cone in kasneje, od avgusta 1944 do osvobodit-ve, komandant 7. korpusa NOVJ?

Prva grupa gorenjskih odredov je nastala spomladi 1942. V hudih borbah v poletni ofenzivi, v Udinborštu, na Jelovici in drugod je Prva grupa go-renjskih odredov utrpela velike izgube. Na začetku naslednjega leta se je iz preživelih borcev in novincev formiral Gorenjski odred z devetimi bataljoni, ki se je poleti istega leta preilil v Prešernovo brigado, nekaj borcev pa je kasneje prešlo, v Skofjeloški, Jeseniško-bohinjski, Kokrški in Kamniško-zasav-ski odred. — Kdo je bil zdravnik Go-renjskega odreda? Partizanski fotograf ga je ujel v svoj objektiv na Pokljuki februarja 1943.

4. operativno cono so ob koncu voj-ne sestavljali: Slandrova in Zidanska-va brigada, Pohorski odred, Koroški in Kozjanski bataljon ter, od februarja 1944, 14. divizija. Teritorialno je 4. ope-rativna cona obsegala Štajersko, Prek-murje in del Koroške. Njena pglavna naloga je bila organizirati oborožene operativne enote na svojem območju. Med drugimi ji je uspelo osnovati tudi brigado »Slavka Slandra«. Delovanje 4. operativne cone je obrodilo zaželene sadove. Štajerska je samo v letu 1944 dala 12 tisoč borcev. — Kdo je bil polit-ko-misar 4. operativne cone?

Se dandanes se mnogi obiskovalci Pohorja s ponosom spominajo heroj-skega legendarnega Pohorskega bata-ljona, ki je izbojeval svojo poslednje bitko v silni sovražnikovi premoči. V nemških kleščah so po nepopsnem boju padli vsi obkoljeni borci zelenega Po-horja. Samo enega, hudo ranjenega, so Nemci uspeli ujeti. Ozdravili so ga in ga 30. julija 1943 ustrelili v Ljubnem kot talca. Kdo je bil edini borec Po-horskega bataljona, ki je, poleg tistih, ki so pred napadom zapustili Pohorje, še za kratek čas ostal pri življenju?

Zgodba o nesrečnih hlačah

Preden so nam zavezniki za-čeli spuščati iz letal poleg orož-ja tudi vojaške obleke, so bile partizanske uniforme dokaj raz-novrstne. Od temnozelenih itali-janskih, ki so prevladovala, do nemških vseh mogočih barv, pa domobranskih in celo ustaških. Vse je bilo odvisno od tega, s katerim od teh nasprotnikov se je borila enota.

Mitraljezec Čiro, živahen črnolas Ljubljčan, je bil spričo takšnega oskrbovanja že krvavo potreben »novih« hlač. Stare italijanske grenadirske pumparice, ki jih je bil staknil nekje okoli Zužemberka, so že zdavnaj odslužile. Tudi dobrega prvotnega bi spravila v dvom prvotna barva, pa tudi kroj ni dal več slutiti, da so bile te hlače nekoč del uniforme. Nešteto ši-vov, ki so dotlej kolikor toliko držali skupaj, je z vsakim dnem bolj nevarno popuščalo, zlasti na kritičnih delih telesa. Stvar je bila toliko bolj neprijetna, ker je Čiro v zadnji ofenzivi zaradi krvavih žuljev na podplatih po-rabil za objuke še svoje zadnje spodnjice. Vsak količjak večji pregib je bil že tvegan. Odveč bi bilo misliti na posledice, ki se jih je Čiro dobro zavedal. Zato pa je bilo toliko laže raz-u-meti njegovo željo, da bi mu pri-šel pod cev kakšen belogardist ali Nemeec, od katerega bi si pri-boril vsaj dostojne hlače.

Ko je bila brigada na polo-žajih pod Gorjanci, je s svojim pomočnikom Sandijem najraje preždel v kakšni zasedi proti Novemu mestu. Le tako je lah-ko z gotovostjo upal, da se mu bo izpolnila ta želja.

Nekega večera se mu je le ponudila priložnost. Iz zasede je »upihnil« belčka, ki je v družbi še dveh prepozno odnesel pete. Res da je bil pokojnik bolj tre-bušast kot Čiro, toda to ga ni dosti motilo. Pomagal si je z vrvice, s katero si je privezal v pasu preširoke hlače, ki so kljub svoji preobsežnosti kar zado-vo-ljivo pristajale njegovi postavi. Bil je zadovoljen, da je prišel do boljših hlač.

Vse bi bilo lepo in prav, morda bi Čiro nosil priborjeno trofejno še dosti dni, če ga ne bi spremljala smola. Dva dni po ti-stem dogodku je brigada napa-dala belogardistično postojanko v Sentjerneju. Čiro je dobil na-logo, da s svojim puškomitra-

ljezom ščiti juriš bombašev na bunker. S pomočnikom sta se spretno namestila za debelim orehom. Čiro je s kratkimi rafali slepil odprtino na najbliž-jem bunkerju, izpred katerega so se skozi žično oviro plazili bom-baši. Ko so obvladali oviro, se je moral tudi on s puškomitra-ljezom pomakniti naprej, da bi imel boljšo preglednost. Temna noč je prisilila napadalec k naj-večji opreznosti. Nizko po tleh sta se morala plaziti tudi Čiro in Sandi, dokler nista obtičala med raztrgano bodečo žico. Mimo ušes so nevarno žvižgale kroglice. Bel v bunkerju so pred-časno zaslužili napad in z vsem razpoložljivim orožjem začeli obstreljevati čistino pred bun-kerjem. Vnel se je peklenski boj. Pokalo je iz vseh smeri, vmes pa so treskale ročne bombe. Na stotine rdeče rumenih svetlečih črt je navzkrižno rezalo temo iz obeh strani. Ves ta trušč pa ni mogel zaglušiti vpitja in psokv enih in drugih.

»Juriš! Huraaaaa!« so ura-gansko kričali naši.

»Ali ste prišli po sol in to-bak, komunisti?!« so škodoželj-no vpili bel v zavetju bunker-jev.

»Po tebe, Francelj, po tvojo švabobransko butico smo prišli,« je divje kričal partizan, ki je med vpitjem belih spoznal glas nekega svojega sovaščana v bun-kerju.

Medsebojno zmerjanje in tu-ljenje se je vse bolj stopnjevalo, toda ogenj ni popustil.

Čiro se je že skoraj pripla-zil izpod žice, ko so bel usme-rili ogenj prav proti njemu. O njegovi hrabrosti ni nikdar nihče podvomil, toda vztrajati na tem mestu bi bilo že res pre-neumno.

»Prav tukaj pa vam res ne bom glave nastavljal,« je mr-mral v sebi in ritenski lezel na-zaj s svojim puškomitraljezom, da si izbere boljši položaj. Ze je bil z nogami izven bodeče žice, ko je iznenada rezko kričnil: »As, asasa!« in žalostno vzdih-nil: »No, zdaj pa imam.«

Pomočnik Sandi, ki je ležal malo za njim, se je urno pripla-zil do njega in skrbeče vprašal: »Si ranjen, Čiro?«

»Ranjen, pa pošteno sem jo skupil,« je bolešno odgovoril Čiro.

»Kam si zadet?« je želel zve-deti Sandi, da bi mu kar najbo-lje pomagal nazaj v mrtvi kot.

»Ne sprašuj vendar, hitro me vleci za noge nazaj,« je stokal ranjeni mitraljezec. Pomočnik naglo izvleče puškomitraljez, nato pa še svojega tovariša v kritje plitvega jarka ob kolovo-zu. Nesreča ga je zelo potrla, ker sta bila s Čirom najboljša tova-riša. Močno prizadet ni vedel, kaj bi počel z ranjencem, zato je hotel zvedeti, kam je bil ran-jen. Ko sta se za silo zakloni-la pred ognjem iz bunkerjev, je zopet vprašal tovariša: »Povej, kje si jo staknil, Čiro, morda ti lahko kaj pomagam?«

»Tu zadaj,« je z roko poka-zal na zadnjico. »Tak pokličiči že enkrat bolničarko,« je stokal na trebuhu ležeči Čiro.

Sandi je oprezno s prsti po-pital ranjeno mesto. Izpod raz-cefranih hlač se je komaj opaz-no pokazala na belini kože praski podobna, rahlo od krvi vlažna črta. Še vedno v skrbeh, ker ni našel dozvedne rane, je vprašal med otipavanjem: »Kje imaš to rano? Tu ni nič razen praske.«

»Menda nisi slep, mejduš, ali nič ne občutiš pod prsti?«

Sandi zdaj že v dvomu moč-neje pritisne okoli praske. Ker Čiro ni bolj zastokal, si je bil pri priči na jasnem, kako je pri-šlo do te »rane«. Bilo je očitno, da se je tovariš pri plezanju iz-pod žice malce ogrebel.

»Dragi Čiro, preveč si vzdig-nil pozadino, ko si lazil izpod žice. Lahko brez skrbi sedeš. Se-dalo je sicer malo popraskano, razen tvojih hlač, ki so vse raz-trgane, pa ne bo nobene škode,« je z olajšanjem ugotovil Sandi.

»Oh, zopet te hlače,« je otož-no zastokal ubogi Čiro in se brž

odplazil nazaj na položaj. Po-padla ga je še hušja jeza.

»Sandi!« je zaupno poklical malo zatem svojega pomočnika. »Objubiš, da boš o tej zadevi molčal?« je prosil. »Deset ciga-ret dobiš, ko prvič pridem do njih.«

»Kaj pa hlače?« je nagajivo odvrnil Sandi.

»Bržkone bo treba spet sleči kakšnega belčka. Na Angleže se ne morem preveč zanesti,« je Čiro godel med streljanjem.

JOST ROLC

Moj rojstni kraj

Majhna vasica Paljevo v so-ški dolini je moj rojstni kraj. Od glavne ceste, ki vodi od Nove Gorice po soški dolini proti Tol-minu in Bovcu, se odcepi pot do nj. Obdajata jo hrib Kuk in Kras. V vasi živi 15 prebivalcev v 4 kmečkih hišah. Skozi vas vo-di cesta proti banjški planoti.

Pred vojno so se prebivalci vasi-ve bavili izključno s kmetij-stvom, ki je dajalo skromne do-hodke.

Leta 1943 se je njeno malošte-vilno prebivalstvo odzvalo klicu narodnoosvobodilne vojne. Sko-raj vsi so pričeli pomagati par-tizanom. Partizani so pri doma-činih dobili varno zavetje in hrano. Deset domačih fantov je

prostovoljno s puškami v rokah pomagalo osvoboditi slovenski narod. Stirje izmed njih so daro-vali življenja za zmago nad na-cisti in fašisti. Dva sta padla v partizanih, dva pa sta preminila v koncentracijskem taborišču. Nad vasjo je padel tudi znani aktivist Peter Kravanja-Skalar. Okupatorji so požgali eno doma-čijo, ki so jo vaščani po vojni obnovili.

Po osvoboditvi so se prebi-valci Paljeva z vso vneto lotili dela na domačijah. Mnogi so se zaposlili v raznih krajih naše svobodne domovine.

Jožica Erzetič, učenka 4.a razreda osnovne šole, Deskle

Športniki!

- NEPRECELNIVE VZORCE ZA ZIMSKO SEZONO BOSTE DOBILI V

TOVARNI PLETENIN SEZANA

POTROŠNIKI! Nosite konfekcijo

Ideal IN ZADOVOLJNI BOSTE
Oblačila Nova Gorica
VOJKOVA ULICA 105
TELEFON UPRAVA: 20-72, POGON: 21-61, BRZOJAV: »IDEAL« NOVA GORICA, ŽIRO RAČUN PRI NB GORICA 608-11-1-21

Lesno podjetje Mala oprema • Izola

Z OBRATI V IZOLI IN LUCIJI čestita vsem kolektivom in občanom za praznik piranske komunne
Izdelujemo TV in druge mizice, šolske klopi, radio kasete — stavbeno mizarstvo. S svojimi kakovostnimi izdelki opremljamo po naročilu trgovine, hotele, dvorane in drugo. Za naše izdelke in usluge se toplo priporočamo!